

HÄIRINTÄ JALKAPALLO- JA JÄÄKIEKKOMAAJOUKKUEISSA

Selvitys pelaajien kokemasta seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä

Johanna Hentunen, Nina Laakso ja Jouko Ikonen
Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry
2018

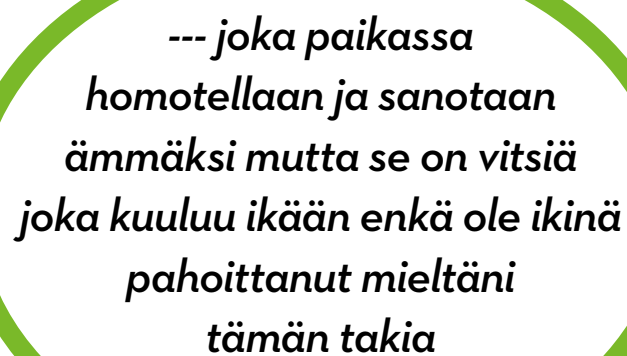
Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry

edistää urheilun eettisyyttä yhdessä koko urheiluyhteisön kanssa. SUEKin tehtäviä ovat antidopingtoiminta, kilpailumanipulaation torjunta sekä katsomoturvallisuuden ja -viihtyvyyden edistäminen.

SUEK toteuttaa tehtävänsä koulutuksen, tutkimuksen, viestinnän ja sidosryhmäyhteistyön keinoin. Se tekee laaja-alaista yhteistyötä niin kansallisten kuin kansainvälisten urheilutoimijoiden ja viranomaisten kanssa.

suek.fi | #puhtaastiparas | @SUEK_FINCIS

*--- joka paikassa
homotellaan ja sanotaan
ämmäksi mutta se on vitsiä
joka kuuluu ikään enkä ole ikinä
pahoittanut mieltäni
tämän takia*

Häirintä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa

Selvitys pelaajien kokemasta seksuaalisesta ja
sukupuoleen perustuvasta häirinnästä

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry

Teksti: Johanna Hentunen

Toimitus: Jouko Ikonen, Nina Laakso ja Susanna Sokka

Taitto: Kruu Oy

ISBN: 978-952-5605-33-4

LUKIJALLE

Mikä on häirintää ja mikä ei? Missä menee sopivan käytöksen raja? Mistä on oikeus loukkaantua? Rajanveto häirinnässä on vaikeaa, jos häirintää pyritään määrittelemään ulkoapäin. Kokemus häirinnästä, ahdistelusta ja kiusaamisesta on aina henkilökohtainen. Lisäksi kokemus on aina totta häiritylle. Muut eivät voi määrittää mikä on loukkaavaa. Siksi on tärkeää kuulla heitä, joita on kohdeltu epäasiallisesti.

Tässä selvitystyössä eteeni avautui urheilun toinen puoli. Joukkuehengen, voittojen ja gloorian taakse kätkeytyy myös toisenlaisia tarinoita. Urheilu ei ole erillään yhteiskunnasta vaan osa sitä. Siksi liikunnassa ja urheilussa täytyy tunnistaa ja pyrkiä ratkaisemaan samoja ongelmia kuin muillakin yhteiskunnan osa-alueilla. Häirintää, kiusaamista ja hyväksikäyttöä tapahtuu myös liikunnassa ja urheilussa. Seksistiset vitsit ja loukkaava ulkonäön kommentointi ovat vain jäävuoren huippu siitä, mitä maajoukkueetasolla urheilevat miehet, naiset, tytöt ja pojat ovat kokeneet pelaajaurallaan.

Selvitysraportin pääpaino on Suomen jääkiekko- ja jalkapallomaajoukkueiden pelaajille lähetetyn kyselyn tuloksissa. Esitän tulosten pohjalta johtopäätöksiä ja toimenpide-ehdotuksia, jotka ovat sovellettavissa laajemminkin liikunnassa ja urheilussa kuin vain selvityksessä mukana olleissa lajeissa. Raportissa olevista sitaateista on poistettu ja muokattu murreilmaisuja pelaajien anonymiteetin suojelemiseksi.

Kiitän Suomen Jääkiekkoliittoa ja Suomen Palloliittoa vakavasta suhtautumisesta seksuaaliseen ja sukupuoleen perustuvaan häirintään. Kiitos Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry:lle luottamuksesta ja tuesta, joita olen saanut selvitystyön aikana. Suurimmat kiitokset esitän niille rohkeille urheilijoille, jotka kertoivat avoimesti kokemastaan häirinnästä. Toivon sydämestäni, että kokemustenne jakaminen vie liikuntakulttuuria parempaan suuntaan, häirinnästä vapaaksi.

Jyväskylässä syyskuussa 2018

Johanna Hentunen

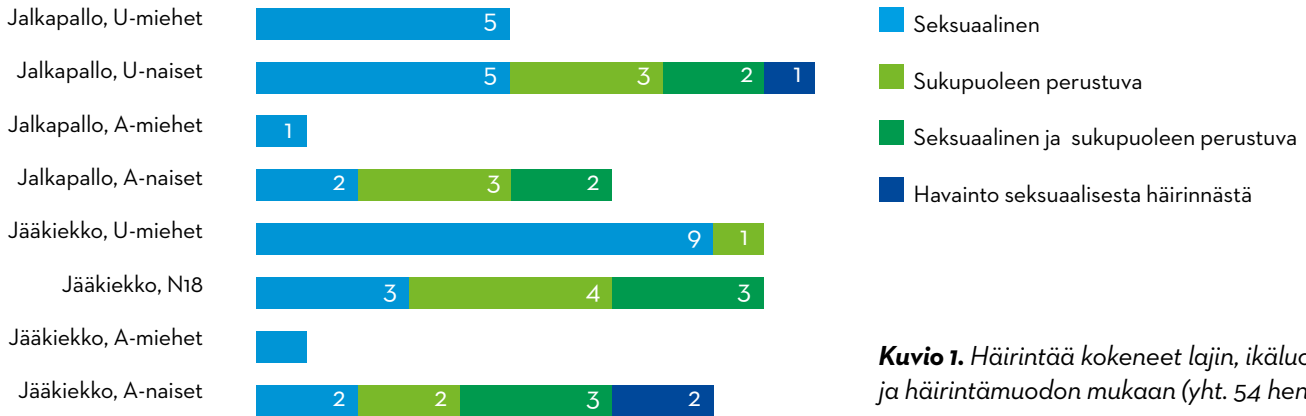
Tutkija, LitM

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry

KESKEISET TUTKIMUSTULOKSET

SUEKIn selvityksessä tutkittiin seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa. Tutkimuskohteena olivat vuosina 2017–2018 maajoukkuepelejä pelanneet miehet, naiset, tytöt ja pojat. Tarkoituksena oli selvittää, ilmeneekö maajoukkueissa häirintää, millaista mahdollinen häirintä on ollut ja ketkä mahdolliseen häirintään ovat syyllistyneet. Lisäksi selvitettiin, ovatko pelaajat kokeneet häirintää muulloin pelaajaurallaan. Selvitys toteutettiin sähköisenä kyselytutkimuksena, johon vastasi 496 pelaajaa vastauseroosin ollessa 55. Suhteellisesti eniten häirintää olivat kokeneet naispuoliset jääkiekkoilijat.

tään ovat syyllistyneet. Lisäksi selvitettiin, ovatko pelaajat kokeneet häirintää muulloin pelaajaurallaan. Selvitys toteutettiin sähköisenä kyselytutkimuksena, johon vastasi 496 pelaajaa vastauseroosin ollessa 55. Suhteellisesti eniten häirintää olivat kokeneet naispuoliset jääkiekkoilijat.

Kuvio 1. Häirintää kokeneet lajin, ikäluokan ja häirintämuodon mukaan (yht. 54 henkilöä).

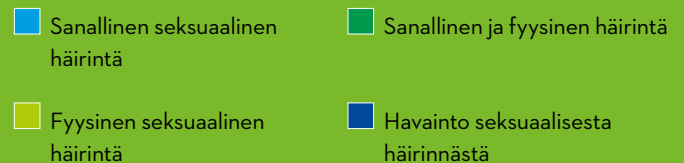
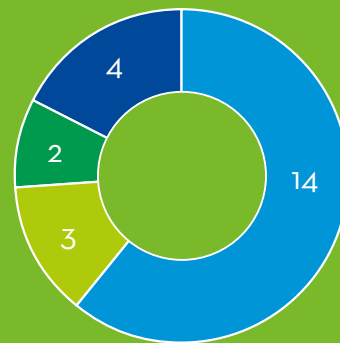
Häirintä maajoukkueissa

Seksuaalista häirintää maajoukkueessa oli kokenut 19 henkilöä. Lisäksi neljä henkilöä oli havainnut häirintää, mutta ei ollut kokenut sitä itse. Kymmenen henkilön osalta seksuaalinen häirintä oli tapahtunut ainoastaan ennen vuotta 2017. Sukupuoleen perustuvaa häirintää maajoukkueessa oli kokenut 11 henkilöä, joista neljä oli kokenut myös seksuaalista häirintää.

Yhteensä 14 henkilöä oli kokenut maajoukkueessa sanallista tai muuta psyykkistä seksuaalista häirintää. Heistä yhdeksän oli kokenut häirintää vuosina 2017–2018. Häirintä ilmeni loukkaavana vitsailuna, nimittelynä, ulkonäön tai pukeutumisen kommentointina ja epäasiallisena tuijottamisena. Häirintään syyllistyivät vastaajien mukaan esimerkiksi joukkuekaverit, muut urheilijat, tuntemattomat henkilöt ja joukkueen taustahenkilöt. Suurin osa vastaajista ei pitänyt kokemaansa häirintää vakavana eikä kertonut häirinnästä kenellekään, koska he eivät kokeneet kertomiselle tarvetta. Muutamille henkilöille häirintä aiheutti esimerkiksi ahdistusta, itsetunto-ongelmia ja haavoittuvuuden tunnetta.

Yhteensä viisi henkilöä oli kokenut fyysistä seksuaalista häirintää maajoukkue toiminnassa. Heistä kaksi oli kokenut häirintää vuosina 2017–2018. Molemmille oli paljasteltu tai esitelty intiimialueita sopimattomasti suihkussa. Kumpikaan vastaaja ei pitänyt kokemaansa vakavana. Kolme pelaajaa kertoi fyysistä itsemääräämisoikeutta loukkaavasta häirinnästä ajalta ennen vuotta 2017. Kaikissa tapauksissa oli kyse poikapelaajiin kohdistuneesta pukuhuone- ja suihkutirkistelystä. Pelaajat kertoivat, että tirkistelyyn syyllistyi Jääkiekkoliiton toimihenkilö.

Sukupuoleen perustuvaa häirintää oli kokenut 11 henkilöä vuosina 2017–2018. He kaikki olivat naisia. Yleisin häirintämuoto oli kykyjen tai ominaisuuksien väheksyminen tai kyseenalaistaminen sukupuolen perusteella. Lähes yhtä yleistä oli sukupuolen vuoksi syrjiminen tai huonompaan asemaan joutuminen. Sukupuoleen perustuvaan häirintään osallistuvat vastaajien mukaan lajiliitoissa toimivat henkilöt, yksittäiset valmentajat, urheilijoille entisestään tuntemattomat ihmiset ja myös muut urheilijat. Yhdistävä tekijä oli, että häirittävä oli mies. Häirintä tuntui pelaajista epäoikeudenmukaiselta, alensi itsetuntoa ja vaikeutti urheilua.

Kuvio 2. Kokemukset ja havainnot seksuaalisesta häirinnästä maajoukkueessa (yht. 23 henkilöä).

rinnän muoto oli kykyjen tai ominaisuuksien väheksyminen tai kyseenalaistaminen sukupuolen perusteella. Lähes yhtä yleistä oli sukupuolen vuoksi syrjiminen tai huonompaan asemaan joutuminen. Sukupuoleen perustuvaan häirintään osallistuvat vastaajien mukaan lajiliitoissa toimivat henkilöt, yksittäiset valmentajat, urheilijoille entisestään tuntemattomat ihmiset ja myös muut urheilijat. Yhdistävä tekijä oli, että häirittävä oli mies. Häirintä tuntui pelaajista epäoikeudenmukaiselta, alensi itsetuntoa ja vaikeutti urheilua.

Häirintä muulloin pelaajauralla

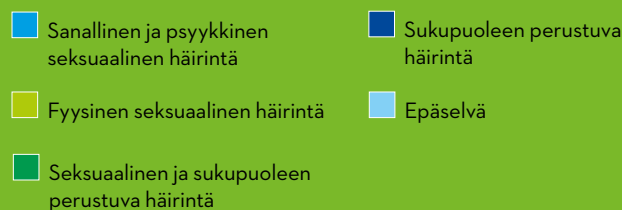
Häirintää muualla kuin maajoukkueessa oli kokenut yhteensä 33 henkilöä, joista 11 oli kokenut häirintää myös maajoukkueessa.

Sukupuoleen perustuvaa häirintää muualla kuin maajoukkueessa oli kokenut 11 pelaajaa. He kaikki olivat naisia. Häirintä ilmeni sanallisesti nimittelynä, halventavina viesteinä esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja alentavana kohteluna. Osa vastaajista oli kokenut häirintää pelatessaan poikajoukkueessa.

Sanallinen seksuaalinen häirintä oli epäasiallista nimittelyä ja kommentointia. Lisäksi useita pelaajia häirittiin virtuaalisesti. Heille lähetettiin esimerkiksi kuvia sukupuolielimistä tai alastomasta vartalosta tai heitä vaadittiin lähettämään häiritsijälle vastaavanlaista materiaalia. Tällaista häirintää kokivat sekä mies- että naisvastaajat, joista suurin osa pelasi nuorten ikäluokissa.

Fyysistä seksuaalista häirintää oli kokenut kymmenen pelaajaa. Suurin osa heistä oli naispelaajia aikuisten maajoukkueista. Pelaajat olivat kokeneet esimerkiksi lähentelyä, sopimatonta koskettelua, väkisin suutelua, seksiin painostamista ja intiimikuvien levittelyä. Kolme pelaajaa oli kokenut urheilu-urallaan seksuaalista kaltoinkohtelua tai väkivaltaa, kuten sukupuoliyhteyteen painostamista ja intiimialueiden koskettamista.

Useat pelaajat kertoivat kyselyssä kokeneensa kiusaamista maajoukkueessa tai omissa seurassaan. Useimmiten kiusaajat olivat joukkuekavereita, mutta yhdessä tapauksessa kyse oli valmentajasta.

Kuvio 3. Häirintää muulloin kuin maajoukkueessa kokeneet pelaajat häirintämuodon mukaan (yht. 33 henkilöä).

Tutkijan johtopäätökset ja suositukset

On syytä pohtia, onko liikunta- ja urheilukulttuuri häirintää vähättelyä tai mitätöivä. Häirintä voi saada hyväksynnän ja neutralisoitua, jos epäasiallinen kohtelu kuitataan esimerkiksi pelkäksi pukukoppihumoriksi. Yksittäisen pelaajan kokemus on tuolloinen alisteinen vallitsevalle kulttuurille. Tämä voi johtaa häirintäkokemusten vähättelyyn ja häirintän hiljaiseen hyväksymiseen.

Useissa häirintätapauksissa oli kyse valta-asemassa olevasta ja häneen alisteisessa suhteessa olevasta henkilöstä, kuten urheilijasta ja joukkueen taustahenkilöstä. Tulosten perusteella näin oli etenkin vakavimmissa häirintätapauksissa. Urheilijoiden voi olla vaikeaa kyseenalaistaa valmentajan tai muun auktoriteetin toiminta. Liikunnassa ja urheilussa tulee kiinnittää erityistä huomiota vallankäyttöön ja toiminnan eettisyyteen paikallistasolta lähtien.

Selvityksen perusteella harvoja häirintätapauksia on pyritty ja kyetty ratkaisemaan. Vain puolet häirintää koke-

neista kertoi kokemastaan jollekin, esimerkiksi ystävälle tai vanhemmalle. Useimmiten kertomisella oli tarkoitus purkaa kokemuksia eikä lopettaa häirintää. Liikunta- ja urheiluorganisaatioissa täytyy kehittää tietoisuutta siitä, miten häirinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta voi raportoida. Myös uusia toimintamalleja täytyy luoda. Lisäksi tulee kehittää häirintätapausten tai -epäilyjen ratkaisemista esimerkiksi koulutuksella, urheilijoiden osallisuuden kehittämällä sekä uusien toimintamallien luomisella.

Tulosten perusteella suurin osa vakavasta häirinnästä tapahtui sarjajoukkueissa. Selvityksessä useat pelaajat kertoivat kokemastaan kiusaamisesta, vaikka se ei ollut kyselyn aiheena. Näistä syistä tarvitaan lisätietoa häirinnästä, kiusaamisesta ja epäasiallisesta kohtelusta liikunnassa ja urheilussa. Laaja-alaisempaa aiheen selvittämistä voidaan tehdä esimerkiksi jatkotutkimuksen, toimijoiden kuulemisen ja hyvien käytäntöjen selvittämisen keinoin.

SISÄLTÖ

Lukijalle	3
Keskeiset tutkimustulokset	4
1. Johdanto	7
1.1. Häirinnän määritelmä ja tietopohja selvityksessä.....	7
1.2. Selvityksen osapuolet.....	8
2. Selvityksen tarkoitus ja sen toteuttaminen	9
2.1. Selvityksen toteuttaminen.....	9
2.2. Tutkimuseettinen pohdinta.....	10
2.3. Vastausmäärä kyselyyn.....	11
2.4. Keskeneräiset vastaukset.....	11
2.5. Tulosten analysointi.....	11
3. Häirintää kokeneiden määrä jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa	13
3.1. Häirintä lajin, ikäluokan ja sukupuolen mukaan.....	13
3.2. Häirintää kokeneiden määrä nuorten maajoukkueissa.....	14
4. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä maajoukkueissa	15
4.1. Sanallinen ja psyykinen häirintä.....	15
4.2. Fyysinen häirintä.....	17
4.3. Sukupuoleen perustuva häirintä.....	18
4.4. Häirintä ennen vuotta 2017.....	20
4.5. Havainnot muihin kohdistuneesta häirinnästä.....	21
5. Häirintä muulloin pelaajauran aikana	22
5.1. Sukupuoleen perustuva häirintä.....	23
5.2. Seksuaalinen häirintä.....	23
5.2.1. Sanallinen ja psyykinen häirintä.....	23
5.2.2. Fyysinen seksuaalinen häirintä.....	24
5.3. Kiusaaminen urheilussa.....	25
6. Häirintään puuttuminen	27
7. Johtopäätökset	28
7.1. Häirinnän toimintamallit.....	29
7.2. Toimintakulttuuri alistaa yksilön kokemuksen.....	30
7.3. Suositukset ja toimenpide-ehdotukset.....	30
Lähteet	31
Liitteet 1-4	32

1. JOHDANTO

Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä ovat olleet ajankohtaisia aiheita mediassa vuosina 2017–2018. Lokakuussa 2017 #metoo-kampanja sai laajamittaista huomiota ja nosti seksuaalisen häirinnän yleisyyden keskeiseksi uutisaiheeksi. Kevään 2018 aikana seksuaalinen häirintä nostettiin aiempaa laajempaan keskusteluun myös urheilussa. Esimerkiksi jalkapallossa ja jääkiekossa entiset maajoukkuepeleajat ovat kertoneet häirintätapauksista¹. Myös Ruotsissa tuli kevään 2018 aikana ilmi urheilun parissa tapahtuneita häirintätapauksia, ääritapauksina raiskaus ja seksuaalinen hyväksikäyttö². Uutiset entisten maajoukkuepelaajien koke-

masta häirinnästä Suomessa olivat osasyy tämän selvitystyön käynnistymiseen.

Tämä selvitysraportti perustuu Suomen Palloliiton ja Suomen Jääkiekkoliiton toimeksiantoon, jonka SUEK toteutti. Tehtävänä oli selvittää, ilmeneekö jääkiekko- ja jalkapallomaajoukkueissa seksuaalista häirintää. SUEKin ehdotuksesta selvitys laajennettiin koskemaan myös sukupuoleen perustuvaa häirintää. Osapuolet katsoivat, että sukupuoleen perustuvan häirinnän selvittäminen oli perusteltua, sillä seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä ja syrjintä kuuluvat lakiin naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta.

1.1. Häirinnän määritelmä ja tietopohja selvityksessä

Toimeksiannon perusteella seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä määriteltiin selvityksessä tasa-arvolain mukaisesti. Seksuaalinen häirintä on syrjintää, ja se on määritelty laissa seuraavasti: *”Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilma-
piiri”*³. Seksuaalinen häirintä poikkeaa sukupuoleen perustuvasta häirinnästä siten, että sukupuolinen häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista vaan liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun. Tasa-arvolain nojalla työnantajalla – ja sovellettavissa olevin osin myös muun palvelussuhteen toimeksiantajalla – on velvollisuus puuttua havaitsemaansa tai tietoonsa saatettuun syrjintään⁴.

Seksuaalinen häirintä on ei-haluttua seksuaalista huomiota ja yksi seksuaalisen vallankäytön muoto. Häirintä voi olla kertaluontoista tai toistuvaa, jolloin ahdistelun ilmapää on jatkuvasti läsnä. Tällöin riski joutua seksuaalisen väkivallan uhriksi kasvaa.⁵ Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä voivat ilmetä monin eri tavoin. Seksuaalista häirintää ovat esimerkiksi vihjailevat eleet ja ilmeet; kosketelu; sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset, vaatimukset tai painostus; seksuaalissävyytteiset puhelut; seksuaalisen aineiston esittely tai viestittely; raiskauksen yritykset; härskit tai kaksimieliset puheet ja vitset; sekä varta-
loa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat kommentit tai kysymykset. Sukupuoleen perustuvaa häirintää on esimerkiksi halventava tai väheksyvä puhe toisen henkilön sukupuolesta. Vuodesta 2014 lähtien seksuaalinen ahdistelu on ollut rikoslain nojalla rangaistavaa.⁶ Häirintä on aina subjek-

tiivista ja tilannesidonnaista. Sopivuuden rajan määrittää se osapuoli, joka on toiminnan kohteena.

Nuorten kokemaa seksuaalista ahdistelua on tutkittu esimerkiksi Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (myöh. THL) toteuttamassa kouluterveyskyselyssä. Liikuntaan ja urheiluun liittyen aiheita on tutkinut seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta Marja Kokkonen Jyväskylän yliopistosta. Kokkonen tutkimuksessa vuodelta 2011 selvisi, että seksuaalivähemmistöjen kokema syrjintä liikunnan ja urheilun parissa on yhteydessä henkiseen pahoinvointiin⁷. Kokkonen johtama PRACT (yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen urheilussa ja koululiikunnassa: sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulma) -tutkimushanke käynnistyi vuonna 2018. Tutkimushankkeessa tutkitaan esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvien ihmisten kohtaamaa ja kokemaa syrjintää sekä sukupuolen merkitystä kilpa-, harraste- ja koululiikunnassa.⁸

THL:n kouluterveyskyselyn mukaan jo alakouluikäisillä on kokemuksia seksuaalisesta ahdistelusta. 4.-5.-luokkalaista 7 prosenttia oli kokenut häiritsevää kehon kommentointia tai seksuaalisesti häiritsevää viestittelyä viimeisen vuoden aikana. Poikien ja tyttöjen kokemukset häirinnästä olivat lähes yhtä yleisiä. Häirinnän kokemukset lisääntyvät yläkouluikäisinä etenkin tytöillä, joista 30 prosenttia oli kokenut kehoa tai seksuaalisesti loukkaavaa kiusaamista, nimittelyä, arvostelua, ehdottelua tai ahdistelua. Myös 8.-9.-luokkalaista pojista häirintää oli kokenut useampi kuin joka kymmenes (12 prosenttia). Yleisimmin häirintä tapahtui puhelimesta, internetissä tai julkisessa tilassa. Sukupuoleen perustuvaa häirintää oli kokenut alle 10 prosenttia perusopetuksessa olevista ja alle 5 prosenttia toisen asteen opiskelijoista.⁹

¹ Esim. MTV 2018a-d, YLE 2018.

² YLE 2017.

³ Finlex 2018.

⁴ Finlex 2018, ks. myös Tasa-arvo 2018.

⁵ Ikonen & Halme 2018, 1.

⁶ THL 2018.

⁷ Kokkonen 2016, 151.

⁸ Jyväskylän yliopisto 2018.

⁹ Ikonen & Halme 2018, 2-4.

Yli 15-vuotiaista Euroopan Unionissa (EU) asuvista naisista suuri osa on kokenut seksuaalista ahdistelua. Vuonna 2014 tehdyn EU:n laajuisen tutkimuksen mukaan joka toinen nainen (55 prosenttia) EU:ssa oli kokenut seksuaalista häirintää vähintään kerran, ja yksi viidestä naisesta (21 prosenttia) oli kokenut sitä viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana¹⁰. EU:ssa asuvista naisista 40 prosenttia naisista on kokenut verbaalista seksuaalista häirintää. Suomalaisnaiset kokevat enemmän häirintää kuin EU:ssa asuvat naiset keskimäärin. Suomalaisista sanallista häirintää on kokenut 52 prosenttia. Yksi viidestä EU:ssa asuvasta naisesta on kokenut ei-toivottua koskettelua, halailua tai suutelua. Suomessa mainitun kaltaista fyysistä häirintää on kokenut jopa 42 prosenttia naisista. Lisäksi useampaa kuin joka kymmenettä naista on häiritty seksuaalisesti sosiaalisessa mediassa, sähköposti- tai tekstiviesteillä.¹¹ Seksuaalista häirintää kokeneista naisista 68 prosenttia kertoi, että tekijä oli heille ennestään tuntematon. Muissa tapauksissa tekijä oli häirintää kokeneelle ennestään tuttu henkilö, joku työympäristöön liittyvä henkilö tai ystävä tai tuttava.¹²

Seksuaalinen väkivalta on tekoja, jotka loukkaavat tai pyrkivät loukkaamaan toisen ihmisen koskemattomuutta esimerkiksi koskettelemalla, pakottamalla tai painostamalla seksuaalisiin tekoihin. Seksuaalinen väkivalta voi olla rikoslaisa määriteltyjen seksuaalirikosten nojalla rangaistavaa.¹³ Kouluterveyskyselyn mukaan edellisen 12 kuukauden aikana kouluasteesta riippuen pojista 2–5 prosenttia ja tytöistä 8–11 prosenttia oli kokenut seksuaalista väkivaltaa. Seksuaaliseksi väkivallaksi tutkimuksessa määriteltiin intiimialueiden koskettelu vastentahtoisesti, seksiin painostaminen tai pakottaminen tai vastikkeen tarjoaminen seksistä.¹⁴

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kokema seksuaalinen väkivalta on yleisempää kuin muilla. Toisella asteella opiskelevista seksuaali- tai sukupuolivähemmistöön kuuluvista pojista jopa 15–19 prosenttia ja tytöistä 8–10 prosenttia oli kokenut seksuaalista väkivaltaa edellisen 12 kuukauden aikana. Seksuaalista häirintää tai väkivaltaa kokivat muita useammin myös ulkomaalaistaustaiset, sijoitetut lapset ja nuoret sekä lapset ja nuoret, joilla on toimintarajoitteita.¹⁵

1.2. Selvityksen osapuolet

Selvityksen osapuolina toimivat Suomen Jääkiekkoliitto ja Suomen Palloliitto tilaajina ja SUEK toteuttajana. Osapuolet tapasivat projektin aikana kolme kertaa. Työryhmään kuuluivat seuraavat henkilöt:

SUEK

- Tutkija Johanna Hentunen
- Tutkintapäällikkö Jouko Ikonen
- Tutkimuspäällikkö Nina Laakso
- Pääsihteeri (vt.) Petteri Lindblom
- Viestintäpäällikkö Susanna Sokka
- Pääsihteeri Harri Syväsalmi

Suomen Jääkiekkoliitto

- Viestintäpäällikkö Henna Malmberg
- Toimitusjohtaja Matti Nurminen

Suomen Palloliitto

- Pääsihteeri Marco Casagrande
- Henkilöstöpäällikkö Heidi Holopainen
- Viestintäpäällikkö Taru Nyholm
- Kilpailutoiminnan johtaja Pekka Soini
- Maajoukkuepäällikkö Lennart Wangel

¹⁰ Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014a, 30.

¹¹ Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014a, 13; Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018.

¹² Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014a, 32.

¹³ Ikonen & Halme 2018, 2.

¹⁴ Ikonen & Halme 2018, 4.

¹⁵ Ikonen & Halme 2018, 5–7.

2. SELVITYKSEN TARKOITUS JA SEN TOTEUTTAMINEN

Selvitys toteutettiin vuonna 2018 touko-syyskuun välisenä aikana sähköisenä kyselytutkimuksena. Tarkoituksena oli saada tietoa, ilmeneekö jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää tai ovatko kohdejoukkoon kuuluvat pelaajat kokeneet seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää aiemmin

maajoukkueuransa aikana. Selvitystyön tehtävä pohjautui SUEKin saamaan toimeksiantoon Suomen Jääkiekkoliitolta ja Suomen Palloliitolta. Kyselyssä pyrittiin taustoittamaan mahdollista ilmiön olemassaoloa selvittämällä ovatko pelaajat kokeneet seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää muulloin pelaajauransa aikana.

Selvityksen tutkimuskysymykset

- Ovatko pelaajat kokeneet tai havainneet seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää maajoukkueessa vuosina 2017-2018 tai aiemmin ja/tai muulloin pelaajauransa aikana
- Millaista mahdollinen seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä on ollut luonteeltaan maajoukkueessa vuosina 2017-2018 tai aiemmin ja/tai muulloin pelaajauran aikana
- Ketkä mahdolliseen seksuaaliseen tai sukupuoleen perustuvaan häirintään ovat pelaajien mukaan syllistyneet
- Lisätä tietoa seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä
 - > Häirinnän tunnistaminen ja siihen puuttuminen
 - > Ilmiön taustoittaminen ja toimintatapojen selvittäminen

2.1. Selvityksen toteuttaminen

Selvityksen ensimmäinen vaihe oli taustatyö ja suunnittelu. Tutkimusmuodoksi valittiin kysely tutkimusjoukon laajuuden, aikataulun tiivyyden ja selvityksen tietotarpeen vuoksi. Lisäksi ajateltiin, että herkän aiheen vuoksi kyselyllä tehtävä selvitys takaa parhaiten vastaajien yksityisyyden ja antaa luotettavimman kuvan nykytilanteesta. Selvityksen kohderyhmänä olivat nykyiset jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueet: miehet ja naiset sekä poika- ja tyttöjoukkueiden kaikki ikäluokat, joilla oli aktiivista maajoukkue toimintaa (taulukko 1). Maajoukkueurheilijaksi laskettiin pelaajat, jotka olivat pelanneet tai olleet nimettynä yhdessä tai useammassa maajoukkueottelussa vuosina 2017 ja / tai 2018.

Selvityksen kyselyrunko muodostettiin ilmiöpohjaisesti erottelemalla 16 seksuaalisen häirinnän, kaltoinkohtelun ja väkivallan muotoa sekä neljä sukupuoleen perustuvan häirinnän muotoa. Kyselyssä korostettiin, että häirintäkokemuksen voi määritellä vain pelaaja itse: *"Tärkeintä on sinun oma kokemuksesi - ei se, miten joku toinen olisi saattanut kokea saman tilanteen tai mitä mahdollinen tekijä on tarkoittanut."* Kysymyksissä ja vastausvaihtoehdoissa otettiin mallia esimerkiksi THL:n määritelmästä seksuaalisesta häirinnästä ja sen muodoista¹⁶, Kouluterveyskyselystä¹⁷ ja EU:n laajuisesta tutkimuksesta naisiin kohdistuvasta väkivallasta¹⁸.

Taulukko 1. Kyselyn tutkimusjoukko

Laji	Joukkue	Pelaajia	Yhteensä
Jääkiekko	A-naiset	40	Jääkiekossa 8 joukkuetta ja 482 pelaajaa 87 naista ja 395 miestä
Jääkiekko	N18	47	
Jääkiekko	A-miehet	68	
Jääkiekko	M1998	51	
Jääkiekko	M2000	61	
Jääkiekko	M2001	80	
Jääkiekko	M2002	73	
Jääkiekko	M2003	62	
Jalkapallo	A-naiset	37	
Jalkapallo	N23	25	
Jalkapallo	A-miehet	40	Jalkapallossa 14 joukkuetta 425 pelaajaa 167 naista ja 258 miestä
Jalkapallo	N1998	9	
Jalkapallo	N1999	23	
Jalkapallo	N2000	25	
Jalkapallo	N2001	26	
Jalkapallo	N2002	22	
Jalkapallo	U21-miehet	43	
Jalkapallo	M1999	38	
Jalkapallo	M2000	36	
Jalkapallo	M2001	43	
Jalkapallo	M2002	38	
Jalkapallo	M2003	20	
YHTEENSÄ	22	907	

¹⁶ THL 2018.

¹⁷ Ikonen & Halme 2018, 3.

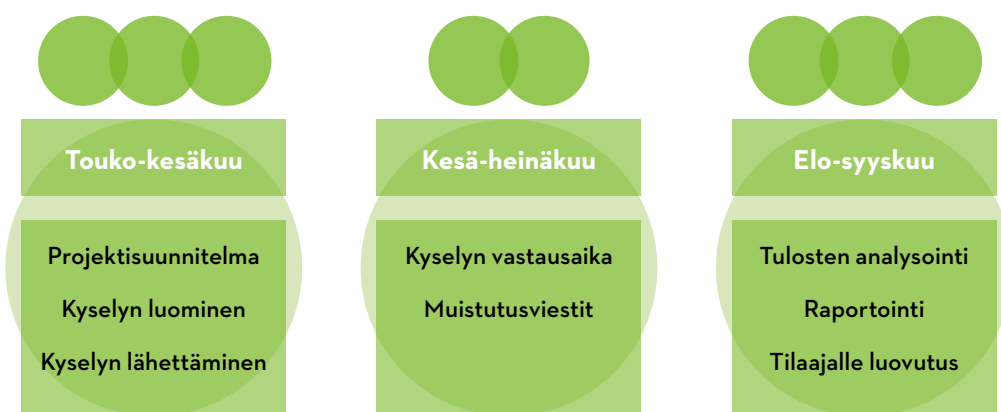
¹⁸ Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014b.

Näiden perusteella muodostettiin väittämät, joihin pelaajien tuli ottaa kantaa. Esimerkiksi ”*Vartaloani, puukeutumistani tai yksityiselämäni on kommentoitu tai niistä on kysytty epäasiallisia kysymyksiä*”. Kaikkiin väittämiin vastattiin asteikolla kyllä / ei koskaan / en osaa sanoa / en halua vastata. Mikäli pelaaja vastasi väitteeseen myöntävästi eli kokeneensa häirintää, hänelle avautui jokaisen kyllä-vastauksen myötä uusi sivu kyselyssä. Näillä sivuilla kysyttiin lisätietoja koetusta häirinnästä.

Kysely luotiin urheilu- ja maajoukkuekontekstiin sopivaksi. Kysymyksenasettelussa erotettiin toisistaan maajoukkue toiminta vuosina 2017–2018, aikaisempi maajoukkuekokemus, havainnot muihin kohdistuneesta häirinnästä maajoukkueessa ja muu pelaajaura. Tavoitteena oli tehdä kysymyksenasettelultaan neutraali, mutta mahdollisten

häirintäkokemusten kannalta sensitiivinen kysely. Kyselyrunko esiteltiin myös lajiliittojen edustajille¹⁹. Kyselyrunko on liitteessä 1.

Varsinainen kysely oli sähköisessä muodossa ja sen alustana toimi SurveyPal. Kysely oli auki 29.6.–5.8.2018. Pelaajat kutsuttiin vastaamaan kyselyyn sähköpostilinkkien avulla. Osalle pelaajista vastauspyyntö lähti oman lajiliiton kautta ja osalle SUEKin tutkijan kautta SurveyPal-alustasta. Arvio oli, että pelaajat sitoutuvat kyselyyn paremmin, jos vastauspyyntö tulee omalta maajoukkue managerilta tai -sihteeriltä eikä ulkopuolisesta organisaatiosta eli SUEKista. Osa kutsuista lähetettiin kuitenkin SUEKin kautta aikataulusyistä, sillä kysely oli auki kesäloma-aikaan²⁰. Kyselyaikana pelaajille lähetettiin joukkueesta riippuen 2 tai 3 muistutusviestiä vastaamisesta. Projektin aikataulu on kuviossa 1.

Kuvio 1. Projektin aikajana

2.2. Tutkimuseettinen pohdinta

Ihmistieteisiin luettavassa tutkimuksessa keskeistä on tutkittavien itsemääräämisoikeus, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyydestä ja tietosuojasta huolehtiminen. Erityisesti alaikäisten kohdalla tulee huolehtia siitä, ettei tutkimus ole heille vahingollinen. Lisäksi alle 15-vuotiaisiin kohdistuvaa tutkimusta voidaan toteuttaa vain tietyin ehdoin ilman huoltajan suostumusta tai informointia.²¹

Kaikkia maajoukkuepelaajia tiedotettiin sähköpostitse kyselystä ennen vastausajan alkamista. Lisäksi alle 18-vuotiaiden (vuonna 2000 tai sen jälkeen syntyneiden) huoltajia informoitiin selvityksestä ja sen tarkoituksesta. Tiedotteet ovat liitteinä 2 ja 3. Niille huoltajille, joille tiedote ei mennyt sähköpostitse perille, tiedote lähetettiin postitse. Huoltajien tiedottamisella oli käytännöllinen ja eettinen tarkoitus. Toiveena oli, että huoltajat motivoisivat nuoria urheilijoita vastaamaan kyselyyn, ja lisäksi haluttiin varmistaa huolta-

jien tietoisuus selvityshankkeesta ja sen toimintatavoista. Sen sijaan nuorten itsemääräämisoikeuden toteutumiseksi huoltajan erillistä lupaa ei pyydetty kyselyyn vastaamiselle.

Kyselyssä pyrittiin välttämään pelaajien henkistä kuormittamista. Kysymykset muotoiltiin selkeiksi ja neutraaleiksi, niin ettei tulkinta häirintää kokeneita syyllistäviksi olisi mahdollinen. Lisäksi kyselyyn liitettiin teksti, jossa ohjeistettiin, mihin tahoon voi ottaa yhteyttä, mikäli kyselystä tai kokemuksistaan haluaa keskustella tai kysely aiheuttaa ahdistusta tai pelkoa. Ohjeteksti on liitteen 1 lopussa. Tutkimuksessa huolehdittiin yksityisyydestä ja tietosuojasta tarkasti. SurveyPalissa käytettiin vastausten anonyymia asetusta, jonka avulla vastaajien yksilöiminen sähköpostiosoitteen perusteella estettiin. Yksittäisiä vastauslomakkeita ei tulla luovuttamaan tilaajataholle tai kolmansille osapuolille.

¹⁹ Kyselyrunko esiteltiin tiedoksiantona lajiliitoille ja siihen esitettiin yksi muutosehdotus. Palloliiton maajoukkue managerit ehdottivat muutosta kysymykseen, jossa pelaaja kertoi taustatietona ikäluokan, jossa pelaa maajoukkueessa. Perustelu muutosehdotukselle oli, että jotkut urheilijat saattoivat pelata useassa eri joukkueessa. Ehdotuksen perusteella kysymystä muokattiin niin, että pelaaja pystyi valitsemaan vaihtoehdoista, pelaako A- vai U-maajoukkueessa vai molemmissa.

²⁰ Kyselyjen lähetyksistä joukkuekohtaisesti oli seuraava:

- Lajiliittojen maajoukkue managerit ja -sihteerit:
 - Jääkiekko: naisten maajoukkue
 - Jalkapallo: kaikki joukkueet
- SUEKin tutkija Johanna Hentunen
 - Jääkiekko: miesten maajoukkue, N18, poikamaajoukkueet

²¹ Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018.

2.3. Vastausmäärä kyselyyn

Kyselyyn vastasi määräajassa 496 henkilöä vastausprosentin ollessa 55. Molemmissa lajeissa vastausprosentti oli sama. Vastausprosentit ovat taulukossa 2. Korkeimmat vastausprosentit olivat naisjoukkueilla. Kyselyn lähetystavalla (SurveyPal-kutsu vs. maajoukkueen managerin viesti) ei ollut vaikutusta vastausprosenttiin. Muistutusviestit toimivat tarkoituksenmukaisesti. Ne nostivat muutaman päivän ajaksi vastaajamäärää.

2.4. Keskenäiset vastaukset

Yhteensä 165 urheilijaa aloitti vastaamisen kyselyyn lähettämättä kuitenkaan lopullisia vastauksia. Keskenäisistä lomakkeista 80:ssä oli vastattu kaikkiin häirintää koskeviin kysymyksiin. Huomionarvoista on, että keskenäisissä vastauksissa 42 henkilöä vastasi johonkin häirintäkysymyksen myöntävästi. Keskenäisissä vastauksissa oli muutamia lomakkeita, joissa vastausajankohdan ja taustatietojen perusteella oletettavasti sama henkilö vastasi ensin kokeneensa häirintää, mutta palautti uuden kyselyn niin, että vastasi kaikkiin väittämiin kieltävästi. Kaikki keskenäiset vastaukset rajattiin varsinaisesta aineistosta pois tutkimuseettisistä syistä. Katsottiin, että vastaaja ei antanut valvutuneesti lupaa käyttää vastauksiaan aineistona, sillä hän jätti joko tarkoituksella tai tahattomasti lähettämättä lopulliset vastaukset.

Syitä kyselyn kesken jättämiselle voi vain arvailla. Osa kyllä-merkinnöistä saattoi tulla vastauslomakkeeseen virheklikkauksina, kokeiluina tai vitsillä. Tällöin kysely jätettiin kesken tarkentavien kysymysten ilmestyessä. Yksi selitys kyselyn kesken jättämiselle saattoi olla kyselyn pituus. Myöntävien vastausten yhteydessä pelaajan täytyi vastata

2.5. Tulosten analysointi

Tutkimusaineistoon hyväksyttiin sellaiset vastauslomakkeet, jotka oli täytetty loppuun saakka ja lähetetty. Lähemmässä tarkastelussa olivat ne vastaukset, joissa pelaaja oli vastannut myöntävästi johonkin häirintää koskevaan väittämään. Jokaisen myöntävän vastauksen jälkeen vastaajalle avautui kyselyssä uusi sivu, jossa kysyttiin häirinnästä tarkempia tietoja. Vastaajan tuli esimerkiksi kertoa häirinnästä omin sanoin, minä vuosina ja kuinka usein häirintää on tapahtunut. Lisäksi pyydettiin kertomaan häirintään syyllistyneestä henkilöstä tai henkilöistä monivalintakysymyksen avulla sekä arvioimaan häirinnan psykologisia tai elämänlaadullisia seurauksia. Näihin kysymyksiin oli pakollista vastata, mutta

Taulukko 1. Kyselyn tutkimusjoukko

Laji	Pelaajia	Vastauksia	Vastaus %
Jääkiekko, A-naiset	40	30	75 %
Jääkiekko, A-miehet	68	28	41 %
Jääkiekko, N18	47	33	70 %
Jääkiekko, U-miehet	327	175	54 %
Jalkapallo, A-naiset	37	33	89 %
Jalkapallo, A-miehet	40	26	65 %
Jalkapallo, U-naiset	130	87	67 %
Jalkapallo, U-miehet	218	84	39 %
Yhteensä	907	496	55 %
YHTEENSÄ	907	496	55 %

tarkentaviin kysymyksiin päästäkseen eteenpäin kyselyssä. Moni vastaaja saattoi yllättyä tarkentavista kysymyksistä. On myös mahdollista, että osa vastaajista turhautui lisäkysymysten määrään, jos oli vastannut myöntävästi moneen kohtaan, sillä usea tällainen vastauslomake oli jätetty kesken.

Kysely saattoi olla liian raskas vastata joillekin henkilöille, jotka olivat kokeneet häirintää. Matala kynnyksen ilmoittaa kohtaamastaan häirinnästä ei ehkä loppujen lopuksi onnistunut, sillä lisäkysymysten monimuotoisuus saattoi uuvuttaa ja turhauttaa vastaajaa. Saattaa olla, että jotkut häirintää kokeneet eivät halunneetkaan syystä tai toisesta raportoida kokemaansa. Vastaaja saattoi esimerkiksi huolestua oman anonymiteettinsa puolesta, kun häirinnästä kysyttiin hyvin yksityiskohtaisia kysymyksiä.

Osa vastaajista saattoi luulla myös luulla kyselyn päättyneen ennen kuin he lähettivät vastauksensa. Sähköisen vastauslomakkeen viimeisellä sivulla oli paljon tekstiä ilman varsinaisia kysymyksiä ja lisäksi vastauksista kiitettiin jo. Osa vastaajista ei välttämättä huomannut lähettää vastauksiaan sivun alalaidasta.

vaihtoehtoissa pystyi valitsemaan myös kohdat en osaa sanoa ja en halua sanoa.

Vastauslomakkeista tarkistettiin jokainen myöntävä vastaus häirintäväittämään. Tarkistuksen avulla saatiin syvällisempi kuva siitä, milloin ja missä yhteydessä häirintää on tapahtunut. Liitteessä 4 on häirintätapausten määrä ennen ja jälkeen vastauslomakkeiden tarkistamisen. Tarkistuksella oli tarkoitus analysoida, oliko kyseessä maajoukkueessa tapahtunut häirintä, ja jos oli, oliko se tapahtunut vuosina 2017–2018 vai aiemmin. Vastaustilastoista siirrettiin tai poistettiin tämän analyysin perusteella useita myöntäviä vastauksia virheellisinä seuraavin perustein:

Häirintä oli tapahtunut pelaajauran ulkopuolella

- Selkeästi urheilun ulkopuolella tapahtunut häirintä poistettiin tilastoista

Häirintä oli tapahtunut maajoukkueessa ennen vuotta 2017

- Siirrettiin vuosien 2017–2018 tilastoista oikeaan kohtaan matriisissa ”Oletko koskaan ennen vuotta 2017 itse kokenut mitään edellä mainituista maajoukkue toiminnassa?”

Häirintä oli tapahtunut muulloin pelaajauran aikana kuin maajoukkueessa

- Siirrettiin kohtaan ”Oletko koskaan kokenut mitään edellä mainituista muulloin pelaajaurasi aikana (maajoukkue toiminnan ulkopuolella)?”

Vastaaja ei kertonut mitään tarkentavia tietoja häirinnästä (esimerkiksi oma kuvaus tapahtuneesta, ajankohta, tekijä)

- Tulkittiin virheklikkaukseksi
- Huom! Mikäli pelaaja kertoi jotain tarkentavia tietoja, vastausta ei poistettu

Vastauksessa ei ilmennyt seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää vaan kyse oli muusta kiusaamisesta tai häirinnästä

- Vastaus poistettiin tilastoista

Vastaaja kertoi tarkentavissa kysymyksissä tehneensä virheklikkauksen tai kielsi kokeneensa häirintää²²

- Vastaus poistettiin tilastoista
-

Useat, varsinkin nuoret, vastaajat kertoivat kyselyssä häirinnästä ja kiusaamisesta muualla kuin maajoukkueessa tai omaan pelaajauraan liittyen, esimerkiksi koulukiusaamisesta, muihin kohdistuneesta häirinnästä tai pilkanteosta. Kiusaamiseen liittyviä tuloksia käsitellään luvussa 5.3. Selvityksen luotettavuuden kannalta oli toimiva ratkaisu, että häirintää pyrittiin selvittämään mahdollisimman tarkasti ja laaja-alaisesti. Tarkentavat kysymykset häirinnästä

parantavat tulosten luotettavuutta. Ratkaisu teki tulosten analysoinnista ja tulkitsemisesta työläämpää, mutta sen myötä virhetulkintojen todennäköisyys väheni. Huono puoli tarkentavien kysymysten pakollisuudessa oli, että todennäköisesti useat kyllä-vastauksia antaneet urheilijat jättivät lomakkeen lähettämättä. Vaikka kyselyyn saatiin hyvä vastausmäärä (496 vastausta, 55 prosenttia kohdejoukosta), aineistosta saattoi jäädä puuttumaan häirintäkokemuksia.

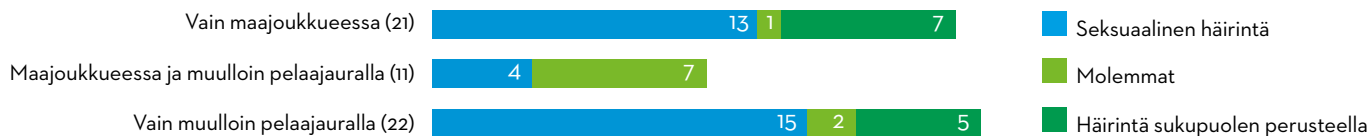
²² Esimerkiksi kysymykseen ”Oletko koskaan kokenut mitään edellä mainituista muulloin pelaajaurasi aikana (maajoukkue toiminnan ulkopuolella)?” miesjääkiekkoilijan antama tarkentava avovastaus ”Vastasin väärin, tätä ei ole tapahtunut” johti myöntävän vastauksen poistamiseen havaintomatriisista.

3. HÄIRINTÄÄ KOKENEIDEN MÄÄRÄ JALKAPALLO- JA JÄÄKIEKKOMAAJOUKKUEISSA

Kyselyyn vastanneista henkilöistä 54 (11 prosenttia) oli kokenut tai havainnut seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää pelaajauransa aikana. Useat maajoukkueurheilijat olivat kokeneet pelaajauransa aikana häirintää ja ahdistelua, mutta myös muuta kiusaamista.

Yhteensä 32 henkilöä oli kokenut tai havainnut häirintää maajoukkueessa (kuvio 2). Vastaajista 22 oli kokenut

pelaajaurallaan häirintää, mutta ei maajoukkuetoimintaan liittyen. Yhteensä 19 pelaajaa oli kokenut seksuaalista häirintää maajoukkuetoimintaan liittyen. Näiden lisäksi neljä henkilöä oli havainnut seksuaalista häirintää. Kymmenen henkilön osalta maajoukkuetoiminnassa koettu tai havaittu seksuaalinen häirintä oli tapahtunut ennen vuotta 2017.

Kuvio 2. Häirintäkokemusten luokittelu tapahtumayhteyden ja häirinnän muodon perusteella.

Yhteensä 16 pelaajaa vastasi useampaan kuin yhteen häirintäväittämään kyselyssä myöntävästi. Kokonaisuudessaan aineistossa oli 82 myöntävää vastausta. Toisin sanoen, osa pelaajista on joutunut monenlaisen häirinnän kohteeksi

useissa eri yhteyksissä. Kunkin väittämän tarkentavissa kysymyksissä pelaaja saattoi kertoa useita esimerkitapauksia kokemastaan häirinnästä. Näin oli etenkin muulloin kuin maajoukkueessa tapahtuneen häirinnän osalta.

3.1. Häirintä lajin, ikäluokan ja sukupuolen mukaan

Taulukossa 3 on häirintää kokeneiden määrät lajin, ikäluokan, sukupuolen ja häirinnän muodon mukaan. Eniten häirintää olivat kokeneet naispuoliset jääkiekkoilijat. Joukkueittain katsottuna suhteellisesti eniten häirintää olivat kokeneet jääkiekon naismaajoukkueen pelaajat (23

prosenttia pelaajista), jääkiekon N18-joukkueen pelaajat (21 prosenttia) ja jalkapallon naismaajoukkueen pelaajat (19 prosenttia). Myös muissa U-maajoukkueissa jääkiekon N18-joukkueen lisäksi oli useita häirintää kokeneita, yhteensä 26 pelaajaa.

Taulukko 3. Häirintää kokeneiden määrä lajin, sukupuolen, ikäluokan ja häirinnän muodon mukaan.

Laji	Häirintää kokeneet	% maajoukkueesta	Häirinnän muoto	Henkilöä
Jääkiekko, A-naiset	9	23 %	Seksuaalinen	2
			Sukupuoleen perustuva	2
			Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva	3
			Havainto seksuaalisesta häirinnästä	2
Jääkiekko, A-miehet	1	1 %	Seksuaalinen	1
Jääkiekko, N18	10	21 %	Seksuaalinen	3
			Sukupuoleen perustuva	4
			Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva	3
Jääkiekko, U-miehet	10	3 %	Seksuaalinen	9
			Havainto seksuaalisesta häirinnästä	1
Jalkapallo, A-naiset	7	19 %	Seksuaalinen	2
			Sukupuoleen perustuva	3
			Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva	2
Jalkapallo, A-miehet	1	3 %	Seksuaalinen	1
Jalkapallo, U-naiset	11	8 %	Seksuaalinen	5
			Sukupuoleen perustuva	3
			Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva	2
			Havainto seksuaalisesta häirinnästä	1
Jalkapallo, U-miehet	5	2 %	Seksuaalinen	5
Yhteensä	54	6 %	Seksuaalinen	28
			Sukupuoleen perustuva	13
			Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva	9
			Havainto seksuaalisesta häirinnästä	4

Pelaajien turvallisuus ja oikeus olla suojassa häirinnältä oli kyselyn perusteella hieman huonompi jääkiekossa kuin jalkapallossa, sillä häirintää kokeneiden määrä oli suurempi jääkiekossa. Selvityksen perusteella selkein riskitekijä

häirinnälle oli sukupuoli. Häirintää kokeneista naisia oli 69 prosenttia, vaikka heidän osuutensa kohdejoukosta oli alle kolmasosa (28 prosenttia).

3.2. Häirintää kokeneiden määrä nuorten maajoukkueissa

U-maajoukkuepelaajista häirintää oli kokenut 34 pelaajaa. Lisäksi kaksi U-maajoukkuepelaajaa oli havainnut toiseen henkilöön kohdistuvaa häirintää kokematta häirintää itse.

 JALKAPALLO 15	JÄÄKIEKKO 19
 MIEHET 14	NAISET 20
<ul style="list-style-type: none"> • Seksuaalinen häirintä 22 • Sukupuoleen perustuva häirintä 7 • Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä 5 	

Häirintää kokeneet U-maajoukkueiden pelaajat olivat syntyneet vuosina 1994–2003. Heistä 18-vuotiaita tai nuorempia oli 24 henkilöä. Yleishuomiona on, että nuorten pelaajien vastauksissa oli paljon tulkinnanvaraisuutta sen suhteen, missä yhteydessä häirintää on tapahtunut. Tämä saattoi johtua esimerkiksi vaikeaksi koetusta kysymyksenasettelusta, jossa pyydettiin vastaamaan väittämiin koskien tiettyä

ajanjaksoa ja kontekstia eli maajoukkueitoimintaa vuosina 2017–2018. Kolmen nuoren osalta seksuaalinen häirintä luokiteltiin vakavaksi, sillä he olivat kokeneet fyysistä, itse-määräämisoikeutta loukkaavaa häirintää (kts. lisää luvusta 5.2.2.). Vastausten perusteella pystyttiin päättelemään, että heidän kokemansa häirintä ei liittynyt maajoukkueitoimintaan.

4. SEKSUAALINEN JA SUKUPUOLEEN PERUSTUVA HÄIRINTÄ MAAJOUKKUEISSA

Tässä luvussa esitellään selvityksen tulokset maajoukkueitoiminnan osalta. Tutkimusprojektin tarkoituksena oli ensisijaisesti selvittää nykytilanne jalkapallo- ja jääkiekko-

maajoukkueissa. Sen vuoksi kyselyssä keskityttiin vuosiin 2017–2018. Häirintä on jaettu kolmeen luokkaan:

- Sanallinen ja muu psyykinen seksuaalinen häirintä (luku 4.1.)
- Fyysinen seksuaalinen häirintä (4.2.)
- Sukupuoleen perustuva häirintä (4.3.).

Nykytilanteen selvittämisen lisäksi myös ilmiön taustoittaminen nähtiin tärkeänä, joten mukaan otettiin kysymyksiä, joilla selvitettiin kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä

maajoukkueessa ennen vuotta 2017 (luku 4.4.) sekä muihin henkilöihin kuin vastaajaan itseensä kohdistunutta häirintää (luku 4.5.).

4.1. Sanallinen ja psyykinen häirintä

Yhteensä yhdeksän henkilöä vastasi kokeneensa sanallista tai muuta psyykkistä seksuaalista häirintää maajoukkueessa vuosien 2017–2018 aikana. Suurin osa koetusta epäasiallisesta käytöksestä ei ollut luonteeltaan vakavaa. Tämä pääteltiin sen perusteella, miten vastaajat olivat häirinnän

omien sanojensa mukaan kokeneet, miten häirintä oli ilmennyt ja kuinka usein tai toistuvasti sitä oli ollut. Taulukossa 4 on väittämät, joilla kyselyssä kartoitettiin sanallista ja muuta psyykkistä häirintää.

 JALKAPALLO 7	JÄÄKIEKKO 2
 MIEHET 5	NAISET 4
A-MAAJOUKKUE 2	U-MAAJOUKKUE 7

Taulukko 4. Sanallista ja muuta psyykkistä seksuaalista häirintää selvittävät väittämät²³.

Väittämä	Kyllä	Ei koskaan	En osaa sanoa	En halua sanoa
Olen joutunut kuuntelemaan härskejä tai kaksimielisiä puheita tai vitsejä, jotka ovat loukanneet tai ahdistaneet minua	2	466	23	1
Minua on nimitelty tai haukuttu seksuaalisesti loukkaavalla tavalla (esim. homottelu, huorittelu)	2	480	12	0
Vartaloani, pukeutumistani tai yksityiselämäni on kommentoitu tai niistä on kysytty epäasiallisia kysymyksiä	4	467	20	2
Minulle on vihjailtu tai eleilyä sanallisesti tai sanattomasti tai minua on tuijotettu sopimattomasti	1	474	18	1
Joku on vainonnut, "stalkannut" tai uhkaillut minua seksuaalisesti	0	487	9	0
Minua on kiusattu tai syrjitty seksuaalisen suuntautumiseni vuoksi	0	492	3	1
Minua on häiritty seksuaalissävyytteisin puheluihin tai viestittelyin (esim. Whatsapp, tekstiviestit, sähköposti, some...)	0	486	7	0

²³ Taulukon kaikista riveistä kokonaisluvuksi ei tule kyselyn vastaajamäärä 496 sen vuoksi, että osa kyllä-vastauksista on poistettu tarkistuksen jälkeen. Kts. luku 2.5.

Kyselyssä monet urheilijat kertoivat saaneensa osakseen haukkumista, loukkaavia kommentteja ja epäasiallisia kysymyksiä yksityiselämästä. Osa näistä rajattiin pois varsinaisista tuloksista. Syitä poisrajaamiselle oli kaksi. Joko pelaaja itse korosti, ettei kokenut tapahtumia seksuaalisena häirintänä, tai tapahtunut ei täyttänyt analyysin perusteella seksuaalisen häirinnän tunnusmerkkejä, kuten seksuaalista sävyä. Tällaiseen loukkaavaan kielenkäyttöön ovat syyllistyneet urheilijoiden mukaan sekä joukkuekaverit, pelaajauran

aikaiset valmentajat, lajin ulkopuoliset henkilöt kuten some-seuraajat ja täysin tuntemattomat ihmiset.

Kaksi vastaajaa kertoi joutuneensa kuuntelemaan härskejä tai kaksimielisiä puheita tai vitsejä, jotka he kokivat loukkaaviksi. Toisessa tapauksessa vitsailua pidettiin epä-sopivana etenkin puhujien aseman vuoksi. Toisessa tapauksessa naisvastaaja kertoi, että alistavat naisurheiluun kohdistuvat vitsit ovat hänen mielestään liian yleisiä. Kyseistä kielenkäyttöä ilmenee esimerkiksi sosiaalisessa mediassa ja lisäksi sitä kuulee miesurheilijoilta ja yhteistyökumppaneilta.

Vitsit eivät ole koskeneet minua tai muita joukkueessa, mutta härskien vitsien kuuleminen johtoryhmän jäseniltä on ollut outoa ja ahdistavaa.

Liian usein kuulee ihmisten puhuvan tosissaan siitä miten naisjalkapalloilu olisi paljon mielenkiintoisempaa jos naiset pukeutuisivat pieniin vaatteisiin. Se ei ole edes vitsinä soveliasta

Kaksi vastaajaa vastasi kohdanneensa epäasiallista nimitelyä, kuten homoksi kutsumista loukkaamistarkoituksessa. Vastausten perusteella homottelua ja muuta nimitelyä pidetään normaalina, vaikka todetaankin, että jonkun mie-

lestä se voi olla epäasiallista. Vastaajat itse pitivät joukkuekaverien tai esimerkiksi yleisön harrastamaa nimitelyä lajiin kuuluvana ja yhdentekevänä eli se ei hetkauttanut heitä.

Olen kuullut lausahduksen "Vitun homo" monta kertaa itseni kohdalla, mutta nämä kerrat eivät ole milloinkaan viitannut seksuaalisuuteen. Minua itseäni nämä kommentit eivät hetkauta, koska olen itsevarma ja tietoinen itsestäni.

Vartalon, pukeutumisen tai yksityiselämän kommentointi oli yleisin sanallisen häirinnän muoto ja se liittyi ulkonäön tai pukeutumisen kommentointiin ei-urheilullisessa mielessä. Tekijänä oli kolmessa tapauksessa joukkuekaveri ja yhdessä valmentaja. Lisäksi yksi henkilö kertoi, että häntä oli katsottu tai tuijotettu epäasiallisesti. Vastaaja liitti tämän pukeutumiseen ja ulkonäköön. Epäselväksi jäi, oliko vastaaja kokenut tulleen seksuaalisesti häirityksi, vai oliko hän vain pitänyt käytöstä epäkohteliaana.

Sanallista ja muuta psyykkistä seksuaalista häirintää ei koettu vakavaksi. Kysyttäessä häirinnän seurauksia, vastaajista vain yksi kertoi kokeneensa alempiarvoisuutta

ja haavoittuvaisuuden tunnetta sekä ärtymystä. Vain harva kertoi kokemastaan häirinnästä jollekin toiselle. Useimmiten se johtui siitä, ettei asia ollut vastaajan mielestä vakava. Vastausten perusteella pelaajat eivät koe merkittävää uhkaa sanallisesta tai psyykkisestä seksuaalisesta häirinnästä tällä hetkellä. Monesta vastauksesta välittyi kuva, että kommentoinnista, nimittelystä ja arvostelusta on vaikeaa erottaa, onko kyseessä seksuaalinen häirintä vai muu sopimaton ja loukkaava käytös. Tästä kertoo myös se, että sanallisen häirinnän väittämässä (ks. taulukko 4) oli melko paljon en osaa sanoa -vastauksia.

4.2. Fyysinen häirintä

Fyysistä seksuaalista häirintää selvitettiin kyselyssä 13 väittämän avulla (taulukko 5). Selvityksessä ei ilmennyt maajoukkuetoiminnassa vakavaa fyysistä seksuaalista häirintää, kaltoinkohtelua tai väkivaltaa eikä niiden uhkaa. Fyysisestä

häirinnästä maajoukkueessa vuosina 2017–2018 raportoi kaksi vastaajaa. Molemmat vastasivat myöntävästi kysymykseen ”Joku on paljastellut tai esitellyt intiimialueitaan minulle sopimattomasti”.

 JALKAPALLO 2	JÄÄKIEKKO 0
 MIEHET 2	NAISET 0
A-MAAJOUKKUE 1	U-MAAJOUKKUE 1

Taulukko 5. Fyysistä seksuaalista häirintää selvittävät väittämät²⁴.

Väittämä	Kyllä	Ei koskaan	En osaa sanoa	En halua sanoa
Vaatteita on nyitty päältäni tai minua on painostettu tai pakotettu riisuuntumaan	0	494	2	0
Minua on kosketeltu, hiplailtu, kourittu tai suudeltu väkisin tai ei-toivotusti	0	491	4	0
Intiimialueitani on kosketeltu vaatteiden päältä tai alta väkisin tai ei-toivotusti	0	493	3	0
Minua on pyydetty tai pakotettu koskettelemaan toista ihmistä	0	493	2	1
Minua on pyydetty tai painostettu sukupuoliseen kanssakäymiseen	0	493	2	0
Minulle on esitelty yllättäen tai vastoin tahtoani seksuaalista materiaalia	0	490	6	0
Minusta on julkaistu tai uhkailtu julkaista seksuaalista tai intiimiä materiaalia tai minua on painostettu ottamaan itsestäni intiimejä kuvia	0	493	3	0
Joku on paljastellut tai esitellyt intiimialueitaan minulle sopimattomasti	2	480	13	1
Minulle on tarjottu tai luvattu rahaa, palveluksia tai muuta vastiketta sukupuolisesta kanssakäymisestä	0	492	4	0
Minut on raiskattu tai yritetty raiskata	0	492	2	2
Minua on häiritty seksuaalisesti muulla tavoin	0	487	9	0

Raportoidut tapaukset liittyivät suihkutilanteisiin. Molemmat vastaajat kertoivat kokeneensa myös sanallista häirintää maajoukkuetoiminnassa. Vastausten perusteella joukkuekaverin tai -kavereiden käytös on ollut epäasiallista, mutta kummassakaan tapauksessa vastaaja ei ole kokenut sitä vakavaksi.

Huomionarvoista on, että 13 pelaajaa vastasi intiimialueiden sopimatonta paljastelua tai esittelyä koskevaan väittämään vaihtoehdon en osaa sanoa. Kaikki kyseisen vaihtoehdon valinneet vastaajat olivat miespuolisia pelaajia molemmista lajeista. En osaa sanoa -vastausten määrä oli tämän kysymyksen kohdalla korkeampi kuin minkään muun fyysistä seksuaalista häirintää selvittävän väittämän.

...ei häirintää
vaan vitsikästä
touhua.

Sukupuolielinten
sopimaton koskettelu", tai
"homottelu/huorittelu" yms. on usein
vitsillä tehtävää pientä kiusoittelua, jota
ei pidä ottaa häirintänä. Jos sitä tapahtuu
ns "tosissaan" ja jatkuvasti, niin kyseessä
voisi olla häirintää. Itse en ole ikinä
tämmöistä kokenut.

²⁴ Taulukon kaikista riveistä kokonaisluvuksi ei tule kyselyn vastaajamäärä 496 sen vuoksi, että osa kyllä-vastauksista on poistettu tarkistuksen jälkeen. Kts. luku 2.5.

4.3. Sukupuoleen perustuva häirintä

Yhteensä 11 vastaajaa kertoi kokeneensa sukupuoleen perustuvaa häirintää maajoukkuetoimintaan liittyen vuosien 2017–2018 aikana. Kaikki sukupuoleen perustuvaa häirintää kokeneet pelaajat olivat naisia, joista suurin osa vastasi

useampaan kuin yhteen väittämään myöntävästi. Yhteensä kyllä-vastauksia tässä kategoriassa oli 21 kappaletta. Sukupuoleen perustuvaa häirintää mitattiin kyselyssä taulukossa 6 olevilla väittämillä.

 JALKAPALLO 7	JÄÄKIEKKO 4
 MIEHET 0	NAISET 11
A-MAAJOUKKUE 7	U-MAAJOUKKUE 4

Taulukko 6. Sukupuoleen perustuvaa häirintää selvittävät väittämät²⁵.

Väittämä	Kyllä	Ei koskaan	En osaa sanoa	En halua sanoa
<i>Kykyjäni tai ominaisuuksiani on väheksytty tai kyseenalaistettu sukupuoleni perusteella</i>	9	471	13	2
<i>Sukupuoltani tai tapaani ilmaista sitä on halvennettu sanoin, elein tai teoin</i>	1	486	8	1
<i>Minua on syrjitty tai asetettu muita huonompaan asemaan sukupuoleni vuoksi</i>	8	472	15	1
<i>Minua on paneteltu tai kiusattu sukupuoleni perusteella</i>	1	486	7	1
<i>Minua on häiritty jollain muulla tavoin sukupuoleni perusteella</i>	2	482	11	1

Yleisin sukupuoleen perustuvan häirinnän muoto oli kykyjen tai ominaisuuksien väheksyminen tai kyseenalaistaminen sukupuolen perusteella (yhdeksän vastaajaa). Lähes yhtä yleistä oli sukupuolen vuoksi syrjiminen tai huonompaan asemaan joutuminen (kahdeksan vastaajaa).

Useat pelaajat olivat kokeneet suoraan heihin kohdistunutta vähättelyä ja kiusaamista sukupuolen vuoksi esimerkiksi internetissä ja pelien tai harjoitusten yhteydessä. Muutamat pelaajat olivat kokeneet vähättelyä myös

joukkueen tai lajiliiton taustahenkilöitä tai mies- ja poika-maajoukkueiden pelaajilta. Vastauksista välittyi turhautuminen ja suuttumus siihen, että pelaajien kykyjä, tekoja ja saavutuksia kyseenalaistetaan jatkuvasti pelkän sukupuolen perusteella. Monet vastaajat kokivat, että häiritsijät kiistävät heidän olevan oikeita urheilijoita sukupuolen vuoksi. Häirinnällä pyrittiin usein väheksymään ja mitätöimään naisurheilijoita.

Syrjintä on tuntunut pahalta, sillä jalkapallo on asia mitä rakastan ja ihmiset vähättelevät minua eivätkä usko minuun vain sukupuoleni takia.

Kykyjäni jääkiekkoilijana tai ylipäänsä urheilijana kyseenalaistetaan melko usein sukupuoleni perusteella. Tätä tulee nimenomaan miehiltä.

Netissä tai kentänlaidalla saanut kommenttia siitä että naisten ei pitäisi pelata jalkapalloa

Pelaajauraani ei ole arvostettu sukupuoleni takia ja minua on pidetty alempiarvoisena sen takia että olen tyttö.

²⁵ Taulukon kaikista riveistä kokonaisluvuksi ei tule kyselyn vastaajamäärä 496 sen vuoksi, että osa kyllä-vastauksista on poistettu tarkistuksen jälkeen. Kts. luku 2.5.

Useista vastauksista välittyi, että häirintä ei ole ollut suoraan henkilöön kohdistuvaa syrjintää vaan vastaajat kritisoivat urheilun ja oman lajinsa valtarakenteita, joissa naiset kertomansa mukaan ovat resurssien, toimeentulon ja arvostuksen osalta alisteisessa asemassa. Esimerkiksi yksi pelaaja nosti sen, kuinka lähtökohdat taloudelliselle toimeentulolle

ovat miesurheilijoille paremmat huippu-urheilu-uralle lähtiessä. Myös erot maajoukkuesopimusten pelaajapalkkioissa mies- ja naisjoukkueiden välillä nosti esiin useampi vastaaja. Maajoukkuesopimukset nähtiin sekä tasa-arvoasiana että osoituksesta siitä, miten eri tavalla mies- ja naispelaaja arvostetaan lajiliitossa.

Nais- ja miespelaajia/-joukkueita vertaillaan toisiinsa ja arvostus naisten tekemään työhön on alhaista. Naiset joutuvat usein käymään vaikeamman tien jotta voivat panostaa urheiluun, vain koska ollaan naisia/tyttöjä.

Naispallolijalla ei ole samat oikeudet, lounaisedut, lähtökohdat, korvaukset yms versus miehet.

Esim. Asemaani naistenmaajoukkueessa --- ei pidetä yhtäarvokkaana, kuin mitä vastaava rooli olisi miehissä. Häirintä nimenomaan alentavaa ja väheksyvää. Ei riitä että ollaan menossa kohti tasa-arvoa, se tulee tapahtua viipymättä.

Vastausten perusteella häirintää oli koettu miehiltä ja ennestään tuntemattomilta henkilöiltä. Yleisimmät vastausvaihtoehdot sukupuoleen perustuvan häirinnän kohdalla tekijöistä olivat yleisö, fanit, someseuraajat tms. (8 vastaajaa); seuran, lajiliiton tai muun urheiluorganisaation edustaja (6); yhteistyökumppanin tai median edustaja tms. (4) ja muu urheilija kuin joukkuekaveri (3).

Sukupuoleen perustuva häirintä on vastausten perusteella merkittävä asia niille pelaajille, jotka sitä kokevat. Se tuntuu epäoikeudenmukaiselta, alentaa itsetuntoa ja

vaikuttaa urheilua. Kaksi pelaajaa vastasi valmiiden monivalintavaihtoehtojen ulkopuolelta, että häirinnän seuraus on vitutus, joka kuvastanee hyvin koettua ärstyystä, epäoikeudenmukaisuuden tunnetta ja voimattomuutta vaikuttaa asioihin. Useat vastaajat kokivat, että häirinnälle ja syrjinnälle on itse vaikea tehdä mitään. Pelaajat kyllä keskustelevat kokemastaan huonommasta asemasta joukkuekavereiden, perheen ja ystävien kanssa, mutta eivät mielestään pysty vaikuttamaan omilla toimillaan vallitsevaan tilanteeseen.

Maajoukkueessa on aina ollut jatkuvaa miehiin vertaamista. Naiset eivät osaisi pelata jääkiekkoa, eivät ole kykeneväisiä valmentamaan tai johtamaan johtavissa asemassa. Tällainen ajattelu on ollut aivan arkipäivää niin johtoportaasta lähtien. Kyllä niistä tyttöjen kanssa ollaan paljonkin juteltu. Ei niille asioille oikein voi mitään, jos johtavat ihmiset ovat sitä luokkaa. Pitäisi koko jääkiekkoliitossa tapahtua kunnan puhdistus.

Se on kaikkein surullisinta että henkilöt, jotka eivät arvosta naisjäykköä, niin pääsevät johtamaan meidän asioita. Se on aivan käsittämättömiä miksi miehiä ja naisia verrataan keskenään. --- Nämä on jotain aivan käsittämättömiä asenteita, johon olen aivan todella kyllästynyt. Ulkopuolelta tuleviin mielipiteisiin ei oikein voi vaikuttaa mutta, jos johtavassa asemassa olevat ihmiset eivät edes osaa arvostaa, niin tilanne on aivan sietämätön.

Eipä me urheilijat asialle voida mitään.

4.4. Häirintä ennen vuotta 2017

Yhteensä yhdeksän pelaajaa oli kokenut seksuaalista häirintää maajoukkuetoimintaan liittyen ennen vuotta 2017 (taulukko 7). Suurin osa häirinnästä oli sanallista tai psyy-

kistä (6 vastaajaa). Lisäksi kolme mies- tai poikapelaajaa jääkiekkomaajoukkueista kertoi poikapelaajiin kohdistuneesta pukuhuone- ja suihkutirkistelystä.

 JALKAPALLO 1	JÄÄKIEKKO 8
 MIEHET 4	NAISET 5
A-MAAJOUKKUE 4	U-MAAJOUKKUE 5

Taulukko 7. Ennen vuotta 2017 tapahtunutta häirintää selvittävä väite²⁶.

Väittämä	Kyllä	Ei koskaan	En osaa sanoa	En halua sanoa
Oletko koskaan ennen vuotta 2017 itse kokenut mitään edellä mainituista maajoukkuetoiminnassa?	9	319	11	0

Sanallinen häirintä oli pääasiassa sopimattomaksi koettua kommentointia ulkonäöstä tai vaatuksesta. Yksi naisvastaaja esimerkiksi kertoi, että joukkuekaverit pitivät häntä outona, koska hän ei käyttäytynyt tytöille sopivalla tavalla. Vastaajien mukaan sanalliseen häirintään syyllistyivät pääosin joukkuekaverit, muut urheilijat, yleisö tai muut ennalta tuntemattomat henkilöt. Lähes kaikkiin sanallisen häirinnän

tapauksiin liittyi kiusaamisen piirteitä ja seksuaalinen häirintä oli osa sitä. Osa vastaajista piti kokemaansa vakavana ja osa otti sanallisen häirinnän kevyemmin. Muutamat häirintää kokeneet kertoivat asian läheisilleen, mutta yksikään ei hakenut ratkaisua kiusaamiseen ja häirintään kertomalla siitä esimerkiksi joukkueen taustahenkilöille.

--- en osannut ymmärtää mikä minussa on vikana enkä halunnut kertoa vanhemmilleni asiasta kuin vasta monen vuoden jälkeen.

Pelkkää sanallista vitsailua minun yksityiselämästäni, jota en vain itse kokenut kauhean hauskaksi. En kokenut aiheelliseksi "valittaa" asiasta, tiedän että pelaajalla on vahvat mielipiteet ja tapa sanoa ne ääneen.

Kun eräät pelaajat lopettivat, joukkueeseen oli mukavampi tulla. Pukeutumistani kommentoitiin ja sain alentavia katseita ja naureskelua.

Fyysisestä seksuaalisesta häirinnästä raportoi kolme miespuolista jääkiekkoilijaa. Kaikki kolme olivat kokeneet tirkistelyä suihkussa tai pukuhuoneessa. Kaksi pelaajaa ker-

toi kyselyssä, että tirkistelijä oli joukkueen taustalla toimiva miespuolinen henkilö. Yksi vastaaja ilmaisi pettymyksensä liiton tapaan käsitellä asia.

No kaikkiha tietää et suihku[nimi] ny kylläili vähän suihkus sillä silmällä mut ei se ny mua häirinny. Ei tehny kuitekaa mitää fyysist. Ainoostaa kylläili. Kaikki siitä puhu. Se oli yleine läppä.

[Nimi] tirkisteli, tarkasteli ja katseli meitä pelaajia, kun vaihdoimme vaatteita ja menimme suihkuun. Tätä oli jatkunut ilmeisesti jo vuosia --- eri joukkueissa ja eri ikäluokissa. --- Asia kulki vitsinä ja huumorina ainakin meidän joukkueen sisällä enkä itsekään ottanut asiaa vakavasti ennen kuin se tuli julkisuuteen. Jääkiekkoliiton tapaan hoitaa asia olin pettynyt. --- Jääkiekkoliitto teki "sisäisen tutkinnan" jonka tuloksia ei koskaan julkaistu, eikä "tutkinnasta" koskaan edes puhuttu muuta kuin vain se, että sellainen on suoritettu.

²⁶ Taulukon summaksi ei tule kyselyn vastaajamäärä 496 sen vuoksi, että tämä väittämä näkyi kyselyssä vain niille pelaajille, jotka olivat aloittaneet maajoukkueessa vuonna 2016 tai aiemmin. Lisäksi osa kyllä-vastauksista on poistettu tarkistuksen jälkeen. Kts. luku 2.5.

4.5. Havainnot muihin kohdistuneesta häirinnästä

Kyselyssä pyydettiin kertomaan, onko pelaaja havainnut tai kuullut häirintää kohdistuneen maajoukkuetoiminnassa johonkin muuhun kuin itseensä. Yhteensä häirinnästä oli

kuullut tai sitä oli havainnut kahdeksan henkilöä (taulukko 8). Puolet näistä pelaajista oli myös kokenut itse häirintää joskus maajoukkueurallaan.

 JALKAPALLO 2	JÄÄKIEKKO 6
 MIEHET 2	NAISET 6
A-MAAJOUKKUE 3	U-MAAJOUKKUE 6

Taulukko 8. Muihin kohdistunutta häirintää selvittävä väite²⁷.

Väittämä	Kyllä	Ei koskaan	En osaa sanoa	En halua sanoa
Oletko havainnut tai kuullut mitään edellä mainituista tapahtuvan maajoukkuetoimintaan liittyen jollekin toiselle?	8	451	36	0

Kaikki häirintätapaukset yhtä lukuun ottamatta voi liittää suurella varmuudella maajoukkuetoimintaan. Lisäksi on huomattava, että 36 pelaajaa valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”, mikä on suuri määrä verrattuna muihin väittämiin. Tämä voi kertoa esimerkiksi siitä, että pelaajat ovat kokeneet vaikeaksi määrittää sen, mitä toinen henkilö on kokenut seksuaaliseksi häirinnäksi.

Havaitusta häirinnästä kolme oli sanallista seksuaalista häirintää, kuten tuijottelua ja epäasiallista vitsailua. Nämä olivat tapahtuneet sekä vuosina 2017–2018 ja aiemmin. Kaksi pelaajaa mainitsi, että esimerkiksi maajoukkueleireillä tai muissa yhteyksissä on puhuttu halventavasti seksuaalivähemmistöistä.

Seksuaalisesta suuntautumista on maajoukkue leireillä kuullut joidenkin pelaajien puhuvan hieman ala-arvoisesti ja vielä jos pöydässä on ollut tällainen henkilö, jota asia vielä koskettaa.

Viisi pelaajaa raportoi muusta kuin sanallisesta häirinnästä. Näissä kaikissa oli piirteitä fyysisen koskemattomuuden loukkaamisesta tai epäilyä siitä, kuten lähentelyä tai tirkistelyä. Yhden vastaajan havainnot olivat oman lajin ulkopuo-

lelta. Vastaajien mukaan suurin osa tapauksista on tapahtunut ennen vuotta 2017. Kukaan vastaajista ei kertonut, kuka häirintään oli syylistynyt tai kuka tarkalleen häirintää oli kokenut.

Takapuolelle taputtelua miespuolisilta valmentajilta, vihjailevia kommentteja pukuhuoneessa (muissa lajeissa kuin jalkapallo)

Joskus nimeltä mainitsemattomalta henkilöltä kuulin, että häntä omi lähennelty, vaikka ei itse niin olisi hlunnut.

Kuvien ottaminen. ---Joku toimihenkilö

Maa-joukkueessa joku henkilö oli ahdistellut. --- Joku jääkiekkoliiton henkilö

Olen kuullut, että kun tytöt/naiset ovat vaihtaneet vaatteita pukuhuoneessa, joukkueen miespuoliset henkilöt olisivat kurkistelleet.

Vastausten analysointia vaikeutti se, että pelaajat kertoivat niukkasanaisesti siitä, mitä olivat kuulleet tai nähneet. Vähäiset tiedot havaituista häirintätapauksista vaikeuttavat niiden selvittämistä. Epäilyt fyysisestä seksuaalisesta ahdistelusta ovat vakavia, mutta niitä ei pystytty vahvistamaan

esimerkiksi sillä, mitä pelaajat raportoivat itse kokemastaan häirinnästä. On myös mahdollista, että kyseiset häirintää kokeneet henkilöt eivät olleet kyselyaikaan mukana maajoukkuetoiminnassa tai he eivät vastanneet kyselyyn.

²⁷ Taulukon summaksi ei tule kyselyn vastaajamäärä 496 sen vuoksi, että osa kyllä-vastauksista on poistettu tarkistuksen jälkeen. Kts. luku 2.5.

5. HÄIRINTÄ MUULLOIN PELAAJAURAN AIKANA

Selvityksen tarkoituksena oli tutkia myös sitä, olivatko maajoukkuepelaajat kokeneet seksuaalista tai sukupuoleen perustuvaa häirintää muulloin pelaajaurallaan tai olivatko he itse syyllistyneet häirintään. Yhteensä 33 oli kokenut häirintää muualla kuin maajoukkue toiminnan yhteydessä

(taulukko 9). Heistä 11 oli kokenut häirintää myös maajoukkue toiminnassa. Vastausten perusteella yksikään pelaaja oli ollut pelaajauransa aikana itse syyllistynyt seksuaaliseen häirintään.

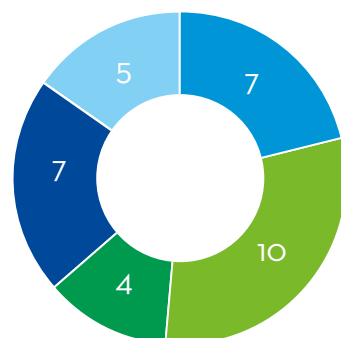
 JALKAPALLO 13	JÄÄKIEKKO 20
 MIEHET 18	NAISET 25
A-MAAJOUKKUE 11	U-MAAJOUKKUE 22

Taulukko 9. Muulloin pelaajauralla tapahtunutta häirintää selvittävät väittämät²⁸.

Väittämä	Kyllä	Ei koskaan	En osaa sanoa	En halua sanoa
Oletko koskaan kokenut mitään edellä mainituista muulloin pelaajaurasi aikana (maajoukkue toiminnan ulkopuolella)?	33	423	36	0
Oletko koskaan itse syyllistynyt pelaajaurallasi seksuaaliseen tai sukupuoleen perustuvaan häirintään?	0	494	2	0

Muualla kuin maajoukkueessa tapahtunut häirintä luokiteltiin sen perusteella, mitä vastaaja omin sanoin kertoi tapahtuneen. Monet vastaajat kertoivat useita esimerkkejä pelaajauraltaan, mutta suurin osa tapauksista oli ollut lähivuosina 2010-luvulla. Kuviossa 3 on vastaukset häirintämuodon perusteella. Seksuaalinen häirintä luokiteltiin sanalliseen ja psyykkiseen häirintään sekä fyysiseen häirintään, jossa luokitteluperusteena oli fyysisen koskemattomuuden louk-

kaaminen. Rajatapauksena luokittelussa oli intiimi kuvamateriaali. Tämä ratkaistiin niin, että intiimi- tai alastonkuvien vastaanottaminen laskettiin ei-fyysiseen häirintään, mutta vastaajasta levitetyjen intiimi- tai alastonkuvien levittäminen luokiteltiin fyysiseksi häirinnäksi. Perusteena oli, että intiimin kuvamateriaalin levittämisellä loukataan fyysistä itsemääräämisoikeutta.

- Sanallinen ja psyykinen seksuaalinen häirintä
- Sukupuoleen perustuva häirintä
- Fyysinen seksuaalinen häirintä
- Epäselvä
- Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä

Kuvio 3. Muualla kuin maajoukkueessa koetun häirinnän luokittelu.

Muutamien henkilöiden osalta tiedot häirinnästä jäivät epäselväksi. Nämä viisi vastausta kuitenkin säilytettiin tuloksissa, vaikka pelaajat eivät kertoneetkaan tarkasti, millaista häirintää he olivat kokeneet. Näille tapauksille oli yhteistä se, että vaikka sanallinen kuvaus häirinnästä oli puutteellinen, pelaajat vastasivat muihin tarkentaviin kysymyksiin ja sen vuoksi vastaukset tulkittiin oikeiksi häirintäkokemuksiksi.

Jostakin syystä pelaajat eivät halunneet avata enempää kokemaansa. Vastausten perusteella oli kuitenkin tulkittavissa, että suurin osa kokemuksista on ollut seksuaalista häirintää.

²⁸ Taulukon summaksi ei tule kyselyn vastaajamäärä 496 sen vuoksi, että osa kyllä-vastauksista on poistettu tarkistuksen jälkeen. Kts. luku 2.5.

5.1. Sukupuoleen perustuva häirintä

Sukupuoleen perustuvaa häirintää oli kokenut 11 pelaajaa, heistä kaikki naisia. Sukupuoleen perustuvassa häirinnässä oli kysymys joko pääosin sanallisesta häirinnästä pelaajan sukupuolen vuoksi tai syrjinnästä tilanteessa, jossa tyttö pelasi poikien joukkueessa. Häirintä sukupuolen vuoksi ilmeni esimerkiksi huoritteluna tai muuna nimittelynä. Osa naisista oli saanut halventavia viestejä tai heitä oli kohdeltu

alentavasti sen vuoksi, että he ovat naisurheilijoita. Viisi tyttöä tai naista oli kokenut häirintää pelatessaan poikatai miesjoukkueessa, ja häirityistä suurin osa oli alaikäisiä. Häirintään olivat syyllistyneet etenkin vastustajajoukkueen pelaajat ja heidän vanhempansa. Häirintä ilmeni useimmiten väheksymisenä ja nimittelynä.

On tullut huoraks huutelua sun muuta sukupuoleen liittyviä asioita seurajoukkueen harjoitusten ulkopuolella.

Pelasin poikien kanssa samassa joukkueessa ja minua vähäteltiin paljon, koska olin tyttö. Tämän seurauksena syrjädyin porukasta ja se vaikutti omaan harjoitteluuni joukkueen ajalla.

Poikajoukkueissa pelatessa vastustajat sekä vastustajien vanhemmat spekuloiivat ja väheksyivät sitä että tyttö pelasi poikien kanssa.

5.2. Seksuaalinen häirintä

Yhteensä 21 pelaajaa (4 prosenttia kyselyyn vastanneista) oli kokenut seksuaalista häirintää pelaajaurallaan maajoukkuetoiminnan ulkopuolella. Heistä kuusi oli kokenut

häirintää myös maajoukkueessa. Kymmenen häirityistä oli kokenut fyysistä seksuaalista häirintää tai kaltoinkohtelua. Heistä useimmat olivat kokeneet myös sanallista häirintää.

 JALKAPALLO 9	JÄÄKIEKKO 12
 MIEHET 5	NAISET 16
A-MAAJOUKKUE 8	U-MAAJOUKKUE 13

5.2.1. Sanallinen ja psyykinen häirintä

Ne pelaajat, jotka olivat kokeneet henkistä seksuaalista häirintää, olivat pääasiassa joutuneet sanallisen häirinnän tai nettikiusaamisen kohteeksi. Tyypillistä oli nimittely tai asiatomaksi koettu yksityiselämän kommentointi. Muutamat

pelaajat olivat saaneet viestejä, joissa lähetettiin paljastavia kuvia tai kuvia sukupuolielimistä tai pyydettiin lähettämään intiimejä kuvia. Tätä tapahtui sekä miehille että naisille, pääosin U-maajoukkueikäisille pelaajille.

Lehtiartikkelien jälkeen asiattomia puheluita joissa soitajat ovat pyytäneet lupaa kosketella itseään samalla kun juttelemme tai ehdotelevat minulle sopimattomia (löin luurin korvaan).

Epäasiallisia, rivoja kommentteja päävalmentajalta, päästä varpaisiin arvioivaa tuijottamista treeneissä ja treeni-leirin tapahtumissa.

Saunailian yhteydessä valmentaja (eri sukupuolta kuin minä) on ehdottanut että saisi tulla luokseni yöksi. Kieltäydin jyrkästi, jonka jälkeen muutama vonkaus uudelleen. Jatkaminen joukkueessa oli erittäin kiusallista tämän jälkeen.

Valmentaja heittänyt härskejä vitsejä --- koko joukkueen kuullen ja nauranut niille. Esim. Pelissä sanonut monesti että terhakasti eteenpäin joka tarkoitti että nännit kovina eteenpäin. Sanonut myös kopissa enne peliä että "nyrkitetäämpä" tarkoittaen tsemppi nyrkkiä jokaisen kanssa mutta käänsi sen seksuaaliseksi --- vaikka asia oli kokonaan vitsi ei joukkue siitä pitänyt

Olen saanut viestillä tuntemattomalta henkilöltä sukupuolielimistä ja alastomasta kropasta kuvia. Fiilikset olivat ahdistuneet ja silloin olin vielä nuori niin oli vaikea tietää mitä tehdä asialle.

Huolestuttava piirre häirinnässä oli, että mikäli tekijä oli pelaajalle tuttu, usein häiritsijä oli auktoriteettiasemassa häirittyyn. Kolme pelaajaa kertoi vastauksissaan sanallisesta häirinnästä, jossa tekijä oli joukkueen valmentaja. Yksi vastaaja kertoi havainneensa pelaajauransa aikana tällaista

häirintää kohdistuneen myös muihin pelaajiin kuin itseensä. Yhdessä tapauksessa pelaaja nimesi häirintään syllistyneen seurajoukkueen valmentajan, joka oli tapahtuma-aikaan myös maajoukkuevalmentaja.

5.2.2. Fyysinen seksuaalinen häirintä

Fyysistä häirintää pelaajauralla maajoukkueen ulkopuolella oli kokenut kymmenen pelaajaa. Häirintää kokeneita oli molemmista lajeista valtaosan ollessa naispelaajia aikuisten maajoukkueista. Häirintään syllistyneet pelaajien mukaan sekä vertaisasemassa olevat, esimerkiksi joukkuekaverit, että auktoriteettiasemassa olevat, kuten joukkueen taustahenkilöt.

Kolme alaikäistä U-maajoukkuepelaajaa oli kokenut seksuaalista häirintää, joka loukkasi heidän fyysistä itsemääräämisoikeuttaan. Vastausten perusteella vaikutti siltä, että tapahtumat sijoituivat pääosin urheilun ulkopuolelle. Vakavasti häirityistä nuorista kaksi oli poikia ja yksi tyttö. Yhteistä heille kaikille oli internetissä ja sosiaalisessa mediassa koettu häirintä, esimerkiksi:

- Pyydetty tai painostettu lähettämään itsestään intiimi- tai alastonkuvia
- Pyytämättä lähetetty intiimi- tai alastonkuvia
- Lähetetty hävyttömäksi koettuja viestejä
- Levitelty intiimi- tai alastonkuvia pelaajasta. Yhdessä tapauksessa kuvat oli otettu salaa.

Kaikki olivat kokeneet myös muuta fyysistä häirintää tai jopa seksuaalista kaltoinkohtelua, kuten lääppimistä, koskettelua tai siihen pakottamista sekä painostusta seksiin. Kaksi vastaajista koki tapahtumat voimakkaasti. Häirintä koettiin ahdistavaksi ja itsetuntoa alentavaksi. Siitä seurasi

univaikeuksia sekä masentuneisuuden ja haavoittuvuuden tunteita. Kaikki kolme kokivat joltain osin uhkaa häirinnän toistumisesta. Kaikki kolme olivat kertoneet ainakin osan kokemastaan ystäville tai vanhemmille.

Persettäni ja mahaani on hiplailtu vasten omia tahtojani --- Minulta on vaadittu mahakuvia ja alastonkuvia --- Julkisilla paikoilla mua on lääpitty

Snäpissä tullut paljastavia kuvia vaikka en ole ikinä pyytänyt --- Kysytty että pannanko --- Minusta on julkaistu kuva jonka kaveri otti tietämättäni ---

--- Lähetelty somessa ahdistavia viestejä ja kuvia. --- Levitelty kuvia minusta --- Kosketeltu intiimi-alueilta vastoin minun tahtoa. --- Painostettu koskemaan toista --- suostuteltu seksiin ---

Loput seitsemän fyysistä häirintää kokeneista oli aikuisia. Kaikki henkilöt, yhtä lukuun ottamatta olivat kokeneet häirintää henkilöiltä, jotka olivat valta-asemassa pelaajaan

nähdessä. Fyysinen häirintä oli esimerkiksi lähentelyä, koskettelua ja väkisin suutelu.

*[Huoltaja]
Laittanut vihjailevaa viestiä ja jos ollaan oltu kahdestaan niin on yrittänyt lähennellä. Eleet ovat myös olleet vihjailevia. Tilanteet ovat olleet ahdistavia.*

Joukkuekaveri oli jonkun aikaa osoittanut kiinnostustaan minua kohtaan johon olin vastannut kertomalla, etten koe vastakkaisia tunteita. Saunailan yhteydessä hän yritti suudella ja jouduin rimpuilemaan pois tilanteesta.

Koetettu suukottaa joukkueen taustahenkilön toimesta.

Vitsikkäästi sukupuolielinten koskettelua seurajoukkueetömminnassa. En jälleen kokenut häirinnäksi, mutta joku voisi kokea

Osa vastaajista koki tapahtumat ahdistaviksi, osa yhdentekeviksi ja osa ei pystynyt määrittelemään tuntemuksiaan. Häirinnästä kerrottiin usein kavereille, mutta yhtä pelaajaa lukuun ottamatta pelaajat eivät vieneet asiaa eteenpäin.

Kolmen pelaajan kokemukset määriteltiin seksuaaliseksi kaltoinkohteluksi tai väkivallaksi vastaajien kertomusten perusteella. Tekijöinä olivat valmentaja (ei pelaajan oma), joukkueen lääkäri ja leiriohjaajat. Kaikki seksuaalista kaltoinkohtelua tai väkivaltaa kokeneet olivat naisia ja kaikista tapauksista on vähintään seitsemän vuotta aikaa.

Yhdessä tapauksessa joukkueen lääkäri puhui asiattomasti pelaajan vartalosta ja kosketti tämän intiimialueita.

Pelaaja kertoi lääkärin toiminnasta joukkueenjohtajalle, mutta siitä ei seurannut mitään. Toisessa tapauksessa pelaajalle ennalta tuttu valmentaja oli lähennellyt, kosketellut ja suudellut. Tämä tapahtui paikassa, jossa urheilijoiden oli tarkoitus yöpyä. Vastaaja oli kokenut tapauksen erittäin ahdistavana, mutta hän ei kertonut tapahtuneesta kuin ystävälleen. Tähän osasyynä oli valmentajan arvostettu asema lajin sisällä. Kolmannessa tapauksessa tyttöpelaaja oli painostettu sukupuoliyhteyteen kolmen miespuolisen ohjaajan kanssa ulkomaanleirillä. Vastaaja ei hakenut apua tilanteeseensa vaan koki tapahtuneesta syyllisyyttä.

5.3. Kiusaaminen urheilussa

Varsinaisista häirintätilastoista selvityksessä poistettiin sellaiset tapaukset, joissa oli kyseessä kiusaaminen eikä seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä. Yhteensä 11 pelaajaa kertoi kyselyssä kokemastaan kiusaamisesta. Heistä 10 oli naisia tai tyttöjä. Kiusaaminen ei ollut kyselyn aiheena eikä kyselyssä ollut siihen liittyviä väittämiä, joten kiusaamista kokeneita saattaa olla kohdejoukossa enem-

män kuin siitä kertoneita. Useiden henkilöiden kohdalla kiusaaminen ja sukupuoleen perustuva tai seksuaalinen häirintä limittyivät toisiinsa. Esimerkiksi useat poikajoukkueiden kanssa harjoitelleet tai pelanneet tytöt olivat kokeneet kiusaamista, jolloin kiusaamisen pääasiallinen syy oli kiusatun sukupuoli.

poikien kanssa tullu reenailtua niin siellä jotaki pientä --- Ja sit joskus ku pelasin pojissa niin vastustajat huuteli tai sit ne huuteli musta mun joukkuekavereille

Vastustaja joukkueen pelaajat huoritelleet ja halveksineet sukupuolen takia

Neljä naispelaajaa oli kokenut kiusaamista maajoukkueessa ennen vuotta 2017. Heidän vastaustensa perusteella kiu-

saaminen ei jatku enää. Kaikissa tapauksissa kiusaajat olivat joukkuekavereita.

Ennen vuotta 2015 koin lievää kiusaamista maajoukkueessani. --- Olin nuorimpia joukkueessa ja koin sen olevan normaalia tai että minulla ei ollut oikeutta sanoa asiasta.

En käyttäytynyt kuten muut tytöt, en ollut yhtä puhealias tai minua ei kiinnostanut samat asiat mitä muiden mielestä olisi pitänyt. --- Tästä sain pieni muotoisen leiman.

Muutama pelaaja oli kokenut kiusaamista omassa seura-joukkueessaan tai omatoimisen harjoittelun yhteydessä. Useimmissa tapauksissa kiusaajat olivat joukkuekavereita tai ennalta tuntemattomia ihmisiä, mutta kahden pelaajan kohdalla kiusaaja oli valmentaja. Toisen vastaajan kohdalla kiusaaminen liittyi pelaajan ruumiinrakenteeseen, jonka vuoksi valmentaja syrji häntä. Tämä vaikeutti pelaajan urheilua ja asemaa joukkueessa. Toisessa tapauksessa seurajoukkueen päävalmentaja otti pelaajan silmätikukseen. Vastaa-

jan mukaan valmentaja puuttui hänen yksityiselämäänsä ja alkoi sivuuttaa tätä niin harjoituksissa kuin peleissä. Naispelelaaja koki tapahtumat raskaasti. Valmentajan käytös vaikutti suuresti hänen henkiseen hyvinvointiinsa ja urheilusuorituksiinsa. Tapahtuma-aikaan sama valmentaja toimi maajoukkueen valmentajana. Pelaaja kertoi saman valmentajan käyttäneen myös asiatonta kieltä tehtävissään. Ei ole tosin varmaa, liittyikö tämä seura- vai maajoukkue toimintaan.

Päävalmentaja tekaisi minulle erilaisia ”ongelmia” liittyen yksityiselämäni ---. hän sivuutti minut maajoukkue toiminnasta ---. Näiden jälkeen hän myös alkoi sivuuttamaan minua. Pelasin peleissä hyvin mutta jouduin istumaan penkillä --- eikä valmentaja kertonut syytä ---. Se alensi huomattavasti itsetuntoa ja halua pelata ---. Valmentaja --- ei myöskään lähes koko kaudella moikannut minua eikä jutellut kanssani samalaisesti kuin muiden pelaajien kanssa. --- sain aina valmentajalta vain vihaisia katseita ja halveksuntaa riippumatta mitä tein.

Kyse on ollut enemmänkin kiusaamisesta kuin häirinnästä. Arvojärjestyksen olemassaolosta, jolloin nuorella pelaajalla ei ollut helppoa olla oma itsensä. Samanlaista kiusaamista seurajoukkueessa. En ole kertonut [kiusaamisesta]. Koin kiusaamisen olevan normaalia.

6. HÄIRINTÄÄN PUUTTUMINEN

Harva kyselyssä ilmennyt häirintätapaus on käsitelty ja ratkaistu tähän mennessä. Puolet häirintää kokeneista kertoi kokemastaan jollekin luotetulle henkilölle²⁹, useimmiten joukkuekaverille, muulle ystävälle tai omille vanhemmilleen.

Häirintää kokeneista 25 pelaajaa ei kertonut tapahtuneesta kenellekään (taulukko 10). Useimmiten syynä kertomattomuudelle oli, että vastaaja ei pitänyt kokemaansa häirintää riittävän vakavana.

Taulukko 10. Häirinnästä kertominen tai siihen puuttuminen³⁰.

Häirinnän muoto	Ei kertonut kenellekään	Kertoi asiasta	Yritti puuttua häirintään	Häirintä loppui puuttumisen johdosta
Sukupuoleen perustuva häirintä
Sukup. perustuva ja seksuaalinen	
Seksuaalinen häirintä
Yht.	25	16	7	2

Olen kertonut vanhemmille ja lähinnä siksi että hekin tietäisivät

en kertonut kenellekään, enkä kyllä miksi. ehkä pelkäsin jos siitä ois sit seurannu jotaki.

En kertonut, koska pelkäsin saavani enemmän kuraa niskaani, jos he saisivat tietää että kantelin.

En kokenut asiaa vakavaksi

Vain seitsemän henkilöä yritti puuttua kokemaansa häirintään tai syrjintään. Suurin osa heistä oli kokenut sukupuoleen perustuvaa häirintää. Puuttuminen tarkoitti esimerkiksi tasa-arvoasioiden käsittelyä pelaajyhdistyksessä tai tietoi-

suuden lisäämistä aiheesta vaikkapa sosiaalisessa mediassa. Muutama pelaaja oli yrittänyt puuttua häirintään keskustelemalla häiritsijän kanssa, mutta usein tämä ei johtanut mihinkään.

Yhden --- valmentajista yritin saada keskustelemaan joukkueen kanssa toiminnastaan [seksuaalisesta häirinnästä pelaajia kohtaan], mutta minut vaiennettiin ja jouduin vaihtopenkille sekä minua arvosteltiin ankarasti kaikesta.

Useimmiten häirinnästä kertominen oli keino purkaa vastaajan pahaa oloa ja asian jakamisella saatiin helpotusta omaan oloon. Kertominen oli harvoin varsinainen ratkaisu jatkuvaan häirintään. Vain kahdessa tapauksessa tilanne ratkesi niin, että häirintä loppui, kun tapahtuneesta kerrottiin luotetulle henkilölle ja tämä auttoi asian ratkaisemi-

sessä. Toisessa tapauksessa naisjoukkueen miespuolinen huoltaja ei jatkanut tehtävissään, kun häirinnän kohteeksi joutunut pelaaja kertoi asiasta seurassa. Toisessa tapauksessa häirintä sosiaalisessa mediassa saatiin loppumaan sillä, että häirityn joukkuekaveri otti häiritsijään yhteyttä.

Kerroin vanhemmalle joukkuekaverilleni. Hän kirjoitti ahdistelijalle takaisin ja muutaman kerran jälkeen ahdistelu loppui.

Kerroin ja kyseinen henkilö ei enää jatkanut huoltajana.

²⁹ Yleensä luotetun henkilön avulla pyritään pääsemään häirinnästä eroon (Vilka 2011, 89). Tässä selvityksessä luotettu henkilö tarkoittaa sitä, jolle häirinnästä kerrotaan eikä kertomisen motiivina ole välttämättä ollut häirinnän lopettaminen.

³⁰ Taulukkoon on koottu vastaukset siitä, kertoivatko pelaajat kokemastaan häirinnästä jollekin. Siitä syystä Jääkiekkoliiton tirkistelytapaus ei ole kohdassa Häirintä loppui puuttumiseen, sillä siitä kyselyssä raportoineet pelaajat eivät kertoneet koittaneensa henkilökohtaisesti puuttua asiaan kertomalla siitä eteenpäin. Taulukossa ei ole niitä henkilöitä (4 vastaajaa), jotka olivat havainneet häirintää, mutta eivät olleet kokeneet sitä itse.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Selvityksen perusteella urheilijat eivät tällä hetkellä koe jääkiekko- ja jalkapallomaajoukkueissa pitkäaikaista tai toistuvaa seksuaalista häirintää, kaltoinkohtelua tai sen uhkaa. Yhdeksän pelaajaa oli kokenut maajoukkue toiminnassa seksuaalista häirintää sanallisen häirinnän tai sopimattoman intiimialueiden paljastelun muodossa vuosina 2017–2018. Suurin osa häirintäkokemuksista oli yksittäistapauksia, joissa pelaaja koki sopivan käytöksen rajan ylittyneen. Muulloin pelaajauralla häirintää kokeneita oli runsaasti. Kymmenen pelaajaa oli kokenut kehollista itsemääräämisoikeutta loukkaavaa seksuaalista häirintää. Huolestuttavaa on, että muutamien urheilijoiden kertomuksista voidaan päätellä, että maajoukkueen ulkopuolella urheilijoihin auktoriteettiasemassa olevat henkilöt ovat käyttäneet valtaansa tai asemaansa väärin.

Monet naispelaajat kokevat tai ovat kokeneet jatkuvaa vähättelyä, arvostuksen puutetta ja muuta sukupuoleen perustuvaa häirintää tai syrjintää maajoukkueessa. Sukupuoleen perustuvaan häirintään osallistuvat vastaajien mukaan lajiliitoissa toimivat henkilöt, yksittäiset valmentajat, urheilijoille entisestään tuntemattomat ihmiset ja myös muut urheilijat. Yhdistävä tekijä on, että häiritsijä oli mies. Häirintä on merkittävä asia niille pelaajille, jotka sitä kokevat, ja siihen liittyy yksilötasolla voimakkaita negatiivisia tunteita. Häirintää kokeneiden tunne oli, että lajiliiton johdosta lähtien miehiä arvostetaan urheilijoina enemmän, eikä naisurheilijoilla itsellään ole mahdollista vaikuttaa kokemaansa epätasa-arvoon. Tilanne tuntui joistakin jopa sietämättömälle.

U-maajoukkuepelaajat toivat enemmän häirintäkokeuksia ilmi kuin aikuiset. On mahdollista, että nuoret näkivät kyselyn tilaisuutena avautua kokemastaan avoimemmin kuin aikuiset. Eräskin vastaaja kirjoitti, että: *”---nyt haluan kertoa koska tästä kerran kysytään”*. Joistakin nuorten vastauksista oli hankala erottaa, liittyivätkö ne maajoukkue toimintaan vai johonkin muuhun elämäntilanteeseen. Nuorten kokemasta häirinnästä iso osa tapahtui virtuaalisesti esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, ja sitä pidettiin valitettavan normaalina, asiana, josta ei oikein voi edes valittaa.

Harva urheilijoiden kokemista häirintätapauksista oli käsitelty ja ratkaistu. Useimmissa tapauksissa häirintä ei jatkunut enää. Kuitenkin on hälyttävää, että kyselyn perusteella valta häirinnän jatkumisesta tai päättymisestä on tekijällä. Vain puolet häirintää kokeneista kertoi asiasta eteenpäin, ja heilläkin tarkoituksena oli lähinnä jakaa asia jollekin lähipiiristä. Usein luotetun henkilön rooli lankesi parhaalle ystävälle, vanhemmille tai joukkuekaverille. Häiritsijät ja ahdistelijat pitäisi saada vastuuseen teoistaan, mutta selvästikään häirintää kokeneet eivät olleet löytäneet tähän keinoa.

Naisten maajoukkueissa useat henkilöt olivat kokeneet runsaasti seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa häirintää pelaajauransa aikana. Häirintäkokemukset kasaantuvat. Satunnaisten ihmisten kommentit eivät jossain

vaiheessa ole enää yksittäistapauksia vaan ne kerääntyvät ihmiselle häirintä- tai kiusaamiskokemukseksi. Voi kuitenkin olla vaikeaa antaa itselleen lupa kokea, että on tullut häirityksi. Ihminen saattaa päätyä toimimaan niin, että selviytymiskeino on oman nahan kovettaminen, häirinnän kieltäminen tai häirintätoleranssin nostaminen. Toisaalta jatkuva loukkaavien katseiden ja kommenttien tutkassa oleminen saattaa hermistää häirintäkokemuksille, mutta myös tunnistaamaan häirinnän ilmenemismuotoja.

Häirinnällä oli tulosten perusteella paljon negatiivisia vaikutuksia, mutta ne olivat hyvin subjektiivisia. Jotkut eivät välittäneet häirinnästä lainkaan, kun taas joihinkin kiusaamisella ja ahdistelulla oli monimuotoisia ja kauaskantoisia vaikutuksia, kuten ahdistus, haavoittuvuuden tunne, itsetunnon aleneminen, vaikeudet urheilussa ja syyllisyys. On pohtimisen arvoista, ovatko jotkut urheilijat joutuneet esimerkiksi lopettamaan uransa häirinnän vuoksi.

Pelaajat eivät ole täysin suojassa häirinnältä maajoukkueessa, vaikka vakavimmat häirintätapahtumat selvityksessä olivat tapahtuneet maajoukkue toiminnan ulkopuolella. Toisin sanoen huipullakaan ei ole turvassa epäasialliselta käytökseltä. Yksi näkökulma on, että korkealla tasolla urheilevat ovat joutuvat sietämään muita enemmän tuntemattomilta ihmisiltä esimerkiksi pelitapahtumissa ja sosiaalisessa mediassa. Häirintä sosiaalisessa mediassa voi olla sattumanvaraista ja kuulua nuorten maailmaan, mutta riski sille todennäköisesti kasvaa seuraajamäärän noustessa sekä miehillä että naisilla. Huomionarvoista on myös murtaa stereotyyppistä kuvaa, että pelkästään tytöt voivat olla sosiaalisessa mediassa uhreja, joita painostetaan lähettämään paljastavia kuvia ja saatetaan houkuttella seksuaaliseen toimintaan. Vastaajien joukossa tätä tapahtui myös pojille. Selvityksen perusteella pojat saattavat kokea myös intiimikuvien vastaanottamisen ahdistavaksi ja kokea siitä syyllisyyttä.

Tulosten perusteella voi tehdä varovaisen tulkinnan, että maajoukkueiden toimintakulttuurissa on tapahtunut muutosta parempaan viime vuosina seksuaalisessa häirinnässä ja kiusaamisessa. Kyselyssä useat pelaajat raportoivat sekä häirinnästä että kiusaamisesta maajoukkueessa ennen vuotta 2017, mutta yksikään pelaaja ei kertonut kokevansa jatkuvaa häirintää tai sen uhkaa tällä hetkellä. Pelaajien kertomusten mukaan hierarkia nuorten ja vanhojen pelaajien välillä on ainakin aiemmin ollut voimakasta, mikä on saattanut laskea yksilötasolla viihtymistä joukkueessa. Tältä osin selvityksen tiedot ovat yhdenmukaisia MTV:n keväällä julkaiseman artikkelisarjan kanssa, joka käsitteli seksuaalista häirintää naisten jalkapallo- ja jääkiekkomaajoukkueissa³¹.

³¹ Katso esim. MTV 2018a d.

7.1. Häirinnän toimintamallit

Selvityksen perusteella voi nostaa kolme seksuaalisen häirinnän toimintamallia urheilussa: auktoriteettiaseman väärinkäyttö, sanallinen häirintä ja häirintä sosiaalisessa mediassa. Nämä olivat selvityksessä ilmenneet vakavimmat tai yleisimmät häirinnän muodot. Merkittävin näistä on auktoriteettiaseman väärinkäyttö, sillä kaikki vakavimmat ja räikeimmät itsemääräämisoikeutta loukkaavat tapaukset selvityksessä liittyivät siihen.

Myös urheilussa valta-asemassa olevilla tulisi olla erityinen vastuu vallankäytöstään. Auktoriteettisuhteella oli keskeinen merkitys häirinnässä, ja monet häirintätapaukset liittyivät valta- tai luottamussuhteen väärinkäyttöön. Useissa selvityksessä ilmenneissä tapauksissa oli kyse valta-asemassa olevasta ja häneen alistaisessa suhteessa olevasta henkilöstä tai henkilöistä. Kun tekijä on valmentaja tai muu auktoriteettiasemassa oleva henkilö, pelaajan

on hyvin vaikea puuttua itse häirintään. Tällöin häirinnän kohde saattaa kokea ainoaksi vaihtoehdokseen alistumisen ahdistavaan kohteluun. Tyttöpelaajan painostaminen seksiin kolmen ohjaajan kanssa oli vakavin tapaus, jossa auktoriteetilla alistettiin itsemääräämisoikeutta.

Kaksi muuta häirinnän toimintamallia olivat sanallinen häirintä ja häirintä sosiaalisessa mediassa. Pelaajat kokivat sanallista häirintää muilta pelaajilta, joukkueen taustahenkilöiltä ja tuntemattomilta henkilöiltä. Useimmiten seksuaalista häirintää näissä tapauksissa oli loukkaava nimittely tai kommentointi. Häirintää sosiaalisessa mediassa tai internetissä kokivat etenkin nuoret pelaajat. Mielenkiintoinen havainto oli, että urheilijat kokivat vertaisten, kuten joukkuekavereiden, epäasiallisen käytöksen enemmän kiusaamisena kuin häirintänä.

7.2. Toimintakulttuuri alistaa yksilön kokemuksen

Yksi kiinnostava piirre tuloksissa oli, että miesmaajoukkueiden pelaajat eivät olleet kokeneet häirintää pelaajaurallaan juuri lainkaan. Yhteensä kaksi miespelaajaa kertoi häirinnästä. Toinen heistä kertoi jääkiekon tirkistelytapauksesta, ja miesjalkapalloilija kertoi kolme esimerkitapausta maajoukkueesta ja sen ulkopuolelta korostaen, että hän ei ole kokenut tapahtuneita asioita häirinnäksi. Sen sijaan moni poikapelaaja kertoi häirinnästä. On syytä pohtia, miksi ero on näin suuri ikäluokkajoukkueiden välillä. Kyse voi olla puhtaasti subjektiivisista kokemuksista, mutta on myös mahdollista, että yksilön kokemukset ja kulttuurinen tapa ovat ristiriidassa. Mies- ja poikamaajoukkueiden erot voivat selittyä osittain sillä, että nuoret ovat alttiimpia virtuaalisesti tapahtuvalle kiusaamiselle ja häirinnälle. Huomionarvoista on myös se, että harva pelaaja kertoi jääkiekon suihkutirkistelystä, vaikka siitä raportoineiden pelaajien mukaan

toiminta oli yleisessä tiedossa. Tämä saa miettimään, jäikö selvityksen ulkopuolelle häirintäkokemuksia, joista ei syystä tai toisesta haluttu kertoa.

On myös syytä pohtia, pyritäänkö urheilukulttuurissa mitätöimään sekä miesten että naisten häirintäkokemuksia. Kulttuuri voi olla vähättelevä, jolloin häirinnälle etsitään syitä ja oletetaan, että tarkoitus ei ole ollut loukata³². Tällöin yksilön kokemus häirinnästä on alisteinen kulttuuriselle toimintatavalle. Esimerkiksi urheilukontekstissa häirintä saattaa legitimoitua lajiin kuuluvaksi alakulttuuriksi ja huumoriksi. Siten mahdollinen häirintä saa hyväksynnän ja neutralisoituu, vaikka toisten käytös voidaan subjektiivisesti kokea loukkaavaksi. Tätä ei voi kutsua täysin harmittomaksi pukukoppihumoriksi, sillä se johtaa yksilön kokemuksen vähättelyyn ja negatiivisten puolien ja seuraamusten sivuuttamiseen.

Kysely taisi olla turha kannaltani ja joka paikassa homotellaan ja sanotaan ämmäksi mutta se on vitsiä joka kuuluu ikään enkä ole ikinä pahoittanut mieltäni tämän takia

--- halusin välttää konflikteja ja olla kiltti etten joutuisi huonoon valoon. Myös kanssa pelaajat haluavat ettei omaa lajia tai joukkuetta "tahrata" kertomalla epäsuotuisia tarinoita. Laji on rakas ja kaipaamme aevokasta huomiota, siksi epämurkavia asioita silotellaan ja piilotellaan (myös itse ja ympärilläni on toimittu näin).

³² Launis 2018.

7.3. Suositukset ja toimenpide-ehdotukset

Seuroissa ja kaikessa lajiiliton alaisessa toiminnassa tulisi muodostaa entistä selkeämmät toimintamallit sille, miten kiusaamiseen ja häirintään puututaan ja miten tilanteita lähdetään ratkaisemaan niiden tullessa ilmi. Jokainen häirintäepäily ja -kokemus tulee ottaa vakavasti ja selvittää. Pelkkä nollatoleranssista puhuminen ei auta. On ongelmallista, jos viesti liikunta- ja urheiluorganisaatioilta on tulkittavissa niin, että emme hyväksy häirintää, joten meillä ei häirintää myöskään ole. Tällainen voi nostaa kynnyistä häirinnästä kertomiselle ja tukaloittaa häirintää kokeneen

asemaa. Puuttumattomuus häirintään tai häirintäepäilyyn on hiljainen hyväksyntä epäasialliselle kohtelulle.

Häirintää ja epäasiallista kohtelua täytyy pyrkiä ehkäisemään sekä lajiilitotasolla että paikallisesti. Ennaltaehkäisy rinnalla yhtä tärkeää on puuttua ilmi tuleviin häirintäepäilyihin ja häirintätapauksiin. Häirintää, kiusaamista ja muuta epäasiallista kohtelua liikunnassa ja urheilussa tulee selvittää laaja-alaisesti eli aiheesta tarvitaan jatkotutkimusta. Tämän selvityksen kohdejoukko edusti ainoastaan kahta lajia ja ikäluokkiensa huippupelaajien näkökulmaa.

Esitän seuraavia suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia selvityksen pohjalta:

1. Kehitetään keinoja raportoida epäasiallisesta kohtelusta.

- I Lajiliittojen ja seurojen tulisi jatkossa kiinnittää toimintakulttuurissaan erityistä huomiota siihen, että kynnys kertoa kaikenlaisesta kiusaamisesta, häirinnästä ja epäasiallisesta käytöksestä olisi mahdollisimman matala.
- II Tietoisuutta olemassa olevista keinoista puuttua häirintään täytyy lisätä, etenkin paikallistasolla. Keinoja ovat esimerkiksi Et ole yksin -verkkopalvelu ja Lupa välittää, lupa puuttua -oppaan neuvot³³.

2. Panostetaan häirintätapausten ratkaisemiseen.

- I Koulutetaan urheilun parissa toimivia henkilöitä. Koulutukselle on tarvetta etenkin paikallistasolla. Seurat ovat lähellä urheilijoita, mutta resurssien ja vakiintuneiden toimintamallien puuttuminen voivat johtaa siihen, ettei häirintään reagoida riittävän voimakkaasti.
- II Luodaan luotetun henkilön toimintamallit liikuntaan ja urheiluun.
- III Selvitetään sovittelun soveltuvuutta tapausten ratkaisemiseen tilanteissa, joissa epäasialliseen kohteluun on syyllistynyt vertainen (esimerkiksi joukkuekaveri).
- IV Kehitetään urheilijoiden osallisuutta paikallisesti ja valtakunnallisesti. Selvitetään esimerkiksi työsuojeluvaltuutettua vastaavan roolin soveltuvuutta eri urheiluorganisaatioissa³⁴.
- V Selvitetään mahdollisuutta perustaa johonkin valtakunnalliseen (liikunta)organisaatioon keskitetty toimi, jonka tarkoituksena on tuottaa palveluita liikunnan eettisistä asioista paikallistasolle. (Esimerkiksi tuki tai anonyymi apu häirinnän tai kiusaamisen lopettamisessa.)

3. Selvitetään häirintäilmiötä liikunnassa ja urheilussa laaja-alaisesti, jotta voidaan soveltaa tutkimustuloksia häirinnän ehkäisemiseksi ja lopettamiseksi.

- I Selvitetään häirinnän toimintamalleja liikuntakontekstissa.
 - II Kartoitetaan hyviä käytäntöjä valtakunnallisesti ja kansainvälisesti.
 - III Kuullaan alan toimijoita, kuten valtakunnallisia ja paikallisia liikunta- ja urheiluorganisaatioita, pelaajayhdistyksiä ja julkisen sektorin toimijoita.
-

³³ Et ole yksin -palvelu Väestöliiton ja suomalaisen urheilun yhteishanke. Mukana seitsemän lajiilittoa, Olympiakomitea ja SUEK. Palvelussa on matalan kynnyksen chat- ja puhelinpalvelu, joissa saa nimettömästi apua kaikenlaiseen kohtaamaansa epäasialliseen käytökseen, ahdisteluun ja väkivaltaan liikunnassa ja urheilussa. Lisää tietoa osoitteessa www.etoleyksin.fi.

Lupa välittää, lupa puuttua -opas on urheilun parissa toimiville henkilöille tehty tietopaketti häirinnästä ja siihen puuttumisesta. Opas pohjautuu vuonna 2002 toimitettuun SLU:n oppaaseen. Alkuperäisen tekstin kokosivat Arto Tiihonen ja Nelli Kuokka työryhmän työstön pohjalta.

³⁴ Vrt. Paanetoja 2018, 161-162.

LÄHTEET

- Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014a. [EU:n laajuinen tutkimus naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Tutkimustulokset lyhyesti](#). Viitattu 20.9.2018.
- Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2014b. [Violence against women: an EU-wide survey – Survey methodology, sample and fieldwork. Technical report](#). Viitattu 23.8.2018.
- Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018. [Violence against women survey. Data explorer](#). Viitattu 20.9.2018.
- Finlex 2018. [Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta](#). Viitattu 11.5.2018.
- Ikonen Riikka & Halme Nina 2018. [Lasten ja nuorten kokemaa seksuaalinen häirintä ja väkivalta. Kouluterveyskyselyyn 2017 tuloksia](#). Tutkimuksesta tiiviisti 6, maaliskuu 2018. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Helsinki. Viitattu 19.5.2018.
- Jyväskylän yliopisto 2018. [Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän torjuminen urheilussa ja koululiikunnassa: sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulma \(PRACT\)](#). Viitattu 18.9.2018.
- Kokkonen, Marja 2016. Syrjintä ja henkinen pahoinvointi seksuaalivähemmistöjen liikuntaharrastuksissa. Teoksessa Berg, Päivi & Kokkonen, Marja (toim.) 2016. Urheilun takapuoli. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus liikunnassa ja urheilussa. Unigrafia: Helsinki.
- Launis, Maaret (toim.). 2018. Tästä saa puhua! Seksuaalista väkivaltaa Suomessa. Kustantamo S&S. E-kirja.
- MTV 2018a. MTV Sport tutki: [Naisten maajoukkueissa seksuaalista häirintää](#). Viitattu 11.5.2018.
- MTV 2018b. [Ex-maajoukkuejalkapalloilija: Nuoria tyttöjä painostettiin suhteisiin vanhempien pelaajien kanssa – “Se oli aika rajua toimintaa”](#). Viitattu 12.9.2018
- MTV 2018c. [Maajoukkueen ex-pelaaja kommentoi seksuaalista häirintää: “Tehtyä ei saa tekemättömäksi”](#). Viitattu 11.5.2018.
- MTV 2018d. [Painostusta ja ahdistelua – entiset Suomen jalkapallomaajoukkueen pelaajat kertovat](#). Viitattu 11.5.2018.
- Olympiakomitea 2017. [Lupa välittää – lupa puuttua. Sukupuolinen ja seksuaalinen häirintä urheilussa](#). Viitattu 20.9.2018.
- Paanetoja, Jaana 2018. [Häirintä ja muu epäasiallinen kohtelu elokuva- ja teatterialalla. Selvitysraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:31](#). Viitattu 12.9.2018.
- Tasa-arvo 2018. [Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä](#). Viitattu 11.5.2018.
- THL 2018. [Häirintä](#). Viitattu 19.5.2018.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2018. [Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä](#). Viitattu 11.5.2018.
- Vilka, Hanna 2011. Seksuaalinen häirintä. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- YLE 2018. [Häirinnän ja kiusaamisen uskotaan vähentyneen naisten maajoukkueissa: “Puuttuisin, jos saisin pienintäkään vihiä mistään tällaisesta”](#). Viitattu 11.5.2018.
- YLE 2017. [Jo viisi naisurheilijaa kertonut seksuaalisesta häirinnästä – Metoo-kampanja ravistelee Ruotsin yleisurheilua](#). Viitattu 11.5.2018.

LIITE 1. KYSELYRUNKO

Sivu 1. Ohjeet ja alustus

Kysely häirinnästä maajoukkueurheilijoille

Suomen Palloliitto ja Suomen Jääkiekkoliitto ovat käynnistäneet selvityshankkeen seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä maajoukkueissa. Selvitystyöstä vastaa Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.

Häirinnästä kertominen on äärimmäisen tärkeää, jotta mahdollinen häirintä voidaan poistaa ja estää jatkossa. Myös tieto siitä, jos häirintää ei ole koettu tai havaittu, on tärkeää. Näistä syistä juuri sinun vastauksesi kyselyyn on erittäin arvokas riippumatta siitä, oletko kokenut häirintää vai et.

Kyselyyn vastaaminen kestää arviolta 15–30 minuuttia. Vastaaminen on täysin anonymia. Yksittäiset vastaukset jäävät vain tutkijoiden tietoon. Lomakkeessa ei kysytä sellaisia tietoja, joilla vastauksia voitaisiin yksilöidä juuri sinuun.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä monin eri tavoin aina epäasiallisesta seksuaalissävyytteisestä puheesta ja vihjailusta fyysisen koskemattomuuden loukkaamiseen. Sukupuoleen perustuvaa häirintää on esimerkiksi halventava tai väheksyvä puhe toisen henkilön sukupuolesta. Häirintä on ei-toivottua ja yksipuolista, ja sopivan käytöksen rajan määrittää se, joka on toiminnan kohteena. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä koetaan usein uhkaavana, vihamielisenä, halventavana, nöyryyttävänä tai ahdistavana.

Vastauksista koostetaan raportti Jääkiekkoliitolle ja Palloliitolle. Tulokset käydään syksyllä läpi joukkueiden sisällä. Suuret kiitokset vastauksestasi.

Sivu 2. Taustatiedot

Tässä osiossa sinulta kysytään taustatietoja, kuten ikääsi ja maajoukkuetaustaa. Näitä tietoja käytetään selvityksessä tilastollisiin tarkoituksiin. Raportissa joukkueiden tulokset kuitenkin eritellään, jotta tiedetään, missä joukkueissa mahdollisesti esiin tulevaa häirintää on koettu. Suojellemme kuitenkin yksityisyyttäsi: yksittäiset vastaukset ovat vain tutkijoiden nähtävillä eikä niitä luovuteta lajiliitoille tai muille kolmansille osapuolille.

Pelaan

- > Miesten tai poikien joukkueessa
- > Naisten tai tyttöjen joukkueessa

Pelaan

- > jääkiekkoa
- > jalkapalloa

Pelaan

Voit valita useamman vaihtoehdon, jos pelaat tällä hetkellä aikuisten ja U-maajoukkueessa. Tämän kysymyksen vastauksia käytetään mahdollisen häirinnän tilastointiin joukkueittain.

Aikuisten maajoukkueessa

- > U-maajoukkueessa

Olen syntynyt vuonna

⇒ Alasvetovalikossa vuodet 2005–1977 tai aiemmin

Olen ollut mukana maajoukkuetoiminnassa alkaen vuodesta

⇒ Alasvetovalikossa vuodet 2018–2008 tai aiemmin

Arvioi, monessako maajoukkueottelussa olet pelannut tai ollut nimettynä joukkueeseen vuosien 2017–2018 aikana.

- > 1–2
- > 3–5
- > 6–10
- > 11–19
- > 20 tai enemmän

Sivu 3. Kokemukset ja havainnot häirinnästä

Vastaa alla oleviin väitteisiin mahdollisimman tarkasti. Tärkeintä on sinun oma kokemuksesi – ei se, miten joku toinen olisi saattanut kokea saman tilanteen tai mitä mahdollinen tekijä on tarkoittanut. Mahdollisen tekijän ei tarvitse olla joukkueen tai lajin sisältä vaan häirintään voi syllistyä myös esimerkiksi yleisön jäsen tai some-seuraaja. Huomaathan, että kyselyssä selvitetään viimeaikaisia tapahtumia, joten mieli kokemuksiasi vuosilta 2017–2018.

Maajoukkuetoiminnalla tarkoitetaan kaikkea maajoukkueen virallista toimintaa, kuten leirejä, harjoituksia, otteluita, turnausmatkoja, yleisötapahtumia ja yhteydenpitoa sekä epävirallista kanssakäymistä maajoukkuetoimintaan liittyen.

Oletko kokenut mitään seuraavista maajoukkuetoiminnassa vuosina 2017–2018?

Olen joutunut kuuntelemaan härskejä tai kaksimielisiä puheita tai vitsejä, jotka ovat loukanneet tai ahdistaneet minua

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on nimitelty tai haukuttu seksuaalisesti loukkaavalla tavalla (esim. homottelu, huorittelu)

- > Kyllä
- > Ei koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Vartaloani, pukeutumistani tai yksityiselämäni on kommentoitu tai niistä on kysytty epäasiallisia kysymyksiä

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minulle on vihjailtu tai eleilty sanallisesti tai sanattomasti tai minua on tuijotettu sopimattomasti

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Kykyjäni tai ominaisuuksiani on väheksytty tai kyseenalaistettu sukupuoleni perusteella

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Sukupuoltani tai tapaani ilmaista sitä on halvennettu sanoin, elein tai teoin

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on syrjitty tai asetettu muita huonompaan asemaan sukupuoleni vuoksi

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on paneteltu tai kiusattu sukupuoleni perusteella

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on häiritty jollain muulla tavoin sukupuoleni perusteella

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Joku on vainonnut, "stalkannut" tai uhkaillut minua seksuaalisesti

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on häiritty seksuaalissävyytteisin puheluin tai viestittelyin (esim. Whatsapp, tekstiviestit, sähköposti, some...)

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Vaatteita on nyitty päältäni tai minua on painostettu tai pakotettu riisuuntumaan

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on kosketeltu, hiplailtu, kourittu tai suudeltu väkisin tai ei-toivotusti

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Intiimialueitani on kosketeltu vaatteiden päältä tai alta väkisin tai ei-toivotusti

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on pyydetty tai pakotettu koskettelemaan toista ihmistä

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on pyydetty tai painostettu sukupuoliseen kanssakäymiseen

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minulle on esitelty yllättäen tai vastoin tahtoani seksuaalista materiaalia

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minusta on julkaistu tai uhkailtu julkaista seksuaalista tai intiimiä materiaalia tai minua on painostettu ottamaan itsestäni intiimejä kuvia

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Joku on paljastellut tai esitellyt intiimialueitaan minulle sopimattomasti

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minulle on tarjottu tai luvattu rahaa, palveluksia tai muuta vastiketta sukupuolisesta kanssakäymisestä

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minut on raiskattu tai yritetty raiskata

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Minua on häiritty seksuaalisesti muulla tavoin

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Pidä mielessäsi äskeiset seksuaalisen ja sukupuoleen perustuvan häirinnän muodot ja vastaa vielä seuraaviin kysymyksiin:**Oletko havainnut tai kuullut mitään edellä mainituista tapahtuvan maajoukkueessa jollekin toiselle?**

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Oletko koskaan ennen vuotta 2017 itse kokenut mitään edellä mainituista maajoukkue toiminnassa?

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Oletko koskaan kokenut mitään edellä mainituista muulloin pelaajaurasi aikana (maajoukkue toiminnan ulkopuolella)?

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Oletko koskaan itse syylistynyt pelaajaurallasi seksuaaliseen tai sukupuoleen perustuvaan häirintään?

- > Kyllä
- > En koskaan
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Sivut 4–24, 26, 28–29. Lisäkysymyksiä häirintää kokeneille

Nämä lisäkysymykset tulivat näkyviin vain niille vastaajille, jotka vastasivat myönteisesti johonkin väitteeseen. Kunkin myönteisen vastauksen osalta aukesi oma sivunsa, jossa kysyttiin samat kysymykset. Alustusteksti vaihtui joka sivulla väittämän mukaan.

Esimerkki lisäkysymyssivusta

Sivu 4. ”Olen joutunut kuuntelemaan härskejä tai kaksimielisiä puheita tai vitsejä, jotka ovat loukanneet tai ahdistaneet minua”

Vastasit edellisellä sivulla joutuneesi kuuntelemaan härskejä tai kaksimielisiä puheita tai vitsejä kerran tai useammin maajoukkueessa. Pyydämme tällä sivulla lisätietoja tapahtumista. Sinulla on lupa ja oikeus kertoa, vaikka tekijä olisi vaatinut sinulta salaisuuden säilyttämistä. Häirinnän rajan määrittää aina toiminnan kohde eli sinä.

Voit kertoa tässä häirinnästä omin sanoin. Esim. mitä on tapahtunut, missä yhteydessä ja mitä tunteita tai ajatuksia tapahtunut sinussa herätti. Kaikki lisätieto on arvokasta tiedon lisäämiseksi ja häirinnän ehkäisemiseksi jatkossa.

(Avovastaus)

Minä vuosina kyseistä häirintää on tapahtunut?

- > 2018
- > 2017
- > 2016³⁵
- > 2015³⁶
- > 2014³⁷
- > 2013³⁸
- > 2012³⁹
- > 2011⁴⁰
- > 2010⁴¹
- > Aiemmin
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Kuinka usein kyseistä häirintää on tapahtunut?

- > Kerran
- > 2–5 kertaa
- > 6 kertaa tai useammin
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Montako tekijöitä on ollut?

- > Yksi
- > Kaksi
- > Kolme tai enemmän
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

³⁵ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

³⁶ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

³⁷ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

³⁸ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

³⁹ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

⁴⁰ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

⁴¹ Vaihtoehto näkyi sivuilla 28–29.

Kuka tai keitä tekijät ovat olleet? Merkitse alla olevista kaikki sopivat vaihtoehdot.

- > Joukkueessa tai sen taustalla toimiva henkilö (muu kuin joukkuekaveri), tarkenna (avovastaus)
- > Joukkuekaveri
- > Joukkuekaverin huoltaja, puoliso, kaveri tms., tarkenna (avovastaus)
- > Muu urheilija kuin joukkuekaveri
- > Yleisö, fanit, someuraajat tms.
- > Seuran, lajiliiton tai muun urheiluorganisaation edustaja, tarkenna (avovastaus)
- > Yhteistyökumppanin tai median edustaja, tarkenna (avovastaus)
- > Tunsin henkilön ennalta
- > En tuntenut henkilöä ennalta
- > Tekijä on samaa sukupuolta kuin minä
- > Tekijä on eri sukupuolta kuin minä
- > Joku muu, tarkenna (avovastaus)
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Halutessasi voit kertoa lisätietoa tekijästä tai tekijöistä tai nimetä heidät. (Avovastaus)

Kerroitko tapahtuneesta jollekin? Kenelle? Mitä siitä seurasi? Jos et kertonut kenellekään, osaatko sanoa, miksi? (Avovastaus)

Koitko tapahtuneen johdosta jotain seuraavista? Voit merkitä useita.

- > Masentuneisuus
- > Ahdistus
- > Paniikkikohtaukset
- > Itsetunnon aleneminen
- > Tunsin itseni haavoittuvaiseksi
- > Univaikeudet
- > Vaikeudet urheilussa
- > Vaikeudet ihmissuhteissa
- > Jokin muu, mikä (avovastaus)
- > Ei mikään edellisistä
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Jatkuuko häirintä edelleen?

- > Häirintää jatkuu edelleen
- > Koen uhkaa siitä, että häirintä toistuu
- > Häirintä ei jatku enää
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Sivu 25. ”Minut on raiskattu tai yritetty raiskata”

Vastasit joutuneesi raiskauksen tai raiskaussyrityksen uhriksi maajoukkuetoimintaan liittyen.

Pyydämme tällä sivulla lisätietoja tapahtumista.

- Sinulla on lupa ja oikeus kertoa, vaikka tekijä olisi vaatinut sinulta salaisuuden säilyttämistä. Raiskaus ja raiskaussyritys ovat rikoslain nojalla rangaistavia tekoja. Muista, että sinä et ole syyllinen tapahtumaan. Tekijä on syyllinen ja vastuussa tapahtuneesta. Ohjeita [Rikosuhripäivystyksen](#) mukaan:
- Älä jää tapahtuneen kanssa yksin. Raiskaus tai raiskaussyritys on järkyttävä tapahtuma, mutta siitä voi toipua. Kerro asiasta jollekin läheiselle ja luotettavalle ihmiselle.
- Mene tekemään rikosilmoitus. Rikosilmoituksen voi tehdä missä tahansa poliisiasemalla. Myös poliisiasemalle voit ottaa mukaan ystävän tai tukihenkilön.
- Muista, että läheisten lisäksi kannattaa jutella myös ammattiauttajalle.
- Maksutonta apua ja tukea voit saada täältä:
- Rikosuhripäivystyksen auttavasta puhelimesta p. 116 006 (ma-ti klo 13–21 ja ke-pe klo 17–21, ruotsiksi ke 13–17), juristin puhelinneuvonnasta p. 0800 161 177 (ma-to klo 17–19.) tai [RIKUchatista](#).
- Raiskauskriisikeskus Tukinaisten kriisilinjasta 0800 97899 (ma-to klo 9–15, la-su, aatot ja pyhät klo 15–21)
- Suomen Mielenterveysseuran valtakunnallisesta kriisipuhelimesta p. 010 195 202 (arkisin klo 9.00–07.00 ja viikonloppuisin ja juhlapäivinä klo 15.00–07.00)

Voit kertoa tässä omin sanoin esim. mitä tapahtui ja milloin. Kaikki lisätieto on arvokasta. (Avovastaus)

Minä vuosina kyseistä raiskaus tai sen yritys on tapahtunut?

- > 2018
- > 2017
- > Aiemmin
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Montako tekijöitä oli?

- > Yksi
- > Kaksi
- > Kolme tai enemmän
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Kuka tekijä oli? Merkitse alla olevista kaikki sopivat vaihtoehdot.

- > Joukkueessa tai sen taustalla toimiva henkilö (muu kuin joukkuekaveri), tarkenna (avovastaus)
- > Joukkuekaveri
- > Joukkuekaverin huoltaja, puoliso, kaveri tms., tarkenna (avovastaus)
- > Muu urheilija kuin joukkuekaveri
- > Yleisö, fanit, someseuraajat tms.
- > Seuran, lajiliiton tai muun urheiluorganisaation edustaja, tarkenna (avovastaus)
- > Yhteistyökumppanin tai median edustaja, tarkenna (avovastaus)
- > Tunsin henkilön ennalta
- > En tuntenut henkilöä ennalta
- > Tekijä on samaa sukupuolta kuin minä
- > Tekijä on eri sukupuolta kuin minä
- > Joku muu, tarkenna (avovastaus)
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Halutessasi voit kertoa lisätietoa tekijästä tai tekijöistä tai nimetä heidät. (Avovastaus)

Kerroitko tapahtuneesta jollekin? Kenelle? Mitä siitä seurasi? Jos et kertonut kenellekään, osaatko sanoa, miksi? (Avovastaus)

Koitko tapahtuneen johdosta jotain seuraavista? Voit merkitä useita.

- > Masentuneisuus
- > Ahdistus
- > Paniikkikohtaukset
- > Itsetunnon aleneminen
- > Tunsin itseni haavoittuvaiseksi
- > Univaikeudet
- > Vaikeudet urheilussa
- > Vaikeudet ihmissuhteissa

Jokin muu, mikä (avovastaus)

- > Ei mikään edellisistä
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Koetko edelleen uhkaa raiskauksen tai raiskausyrityksen toistumisesta?

- > Kyllä
- > En
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Luvallasi SUEKista otetaan sinuun yhteyttä. Jos haluat, että sinua autetaan ammattiavun saamiseksi tai rikostutkinnan käynnistämiseksi, anna tässä kentässä puhelinnumerosi tai sähköpostiosoite. Tietojasi ei luovuteta kenellekään ulkopuoliselle. (Avovastaus)

Sivu 27. Havaitsemani seksuaalinen tai sukupuoleen perustuva häirintä

Vastasit havainneesi tai kuulleesi seksuaalisesta tai sukupuoleen perustuvasta häirinnästä maajoukkue-toimintaan liittyen. Pyydämme tällä sivulla lisätietoja.

Kerro havainnoistasi tai sinulle kerrotusta häirinnästä. Esim. mitä näit tai olet kuullut tapahtuneen, milloin ja missä yhteydessä. Kaikki lisätieto on arvokasta tiedon lisäämiseksi ja häirinnän ehkäisemiseksi jatkossa. (Avovastaus)

Tiedätkö, minä vuosina kyseistä häirintää on tapahtunut?

- > 2018
- > 2017
- > Aiemmin
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Havaitsitko tai kerrottiinko sinulle, kuka häirintään tai kaltoinkohteluun syyllistyi? Kerro tässä lisätietoja. (Avovastaus)

Jatkuuko häirintä edelleen?

- > Kyllä
- > Ei
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Sivu 30. Seksuaaliseen tai sukupuoleen perustuvaan häirintään syyllistyminen

Vastasit häirinneesti pelaajaurasi aikana seksuaalisesti tai sukupuolen perusteella. Pyydämme tällä sivulla lisätietoja tapahtumista.

Kerro häirinnästä omin sanoin. Esim. mitä tapahtui, kuinka usein, milloin, missä yhteydessä (esim. maajoukkue toiminta / muu urheilu) ja miksi. (Avovastaus)

Minä vuosina kyseistä häirintää on tapahtunut?

- > 2018
- > 2017
- > 2016
- > 2015
- > 2014
- > 2013
- > 2012
- > 2011
- > 2010
- > Aiemmin
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Montako tekijöitä oli?

- > Vain minä itse
- > Kaksi
- > Kolme tai enemmän
- > En halua sanoa
- > En osaa sanoa

Keneen häirintä kohdistui? Kerro omin sanoin. (Avovastaus)

Tuliko sinulle häirinnästä jotain seuraamuksia? Mitä? (Avovastaus)

Jatkuuko häirintä edelleen?

- > Kyllä
- > Ei
- > En osaa sanoa
- > En halua sanoa

Sivu 31. Suuret kiitokset vastauksistasi!

Jos sinulla on mitään lisättävää, kerrottavaa tai kysyttävää, voit kirjoittaa ajatuksesi tähän. (Avovastaus)

Sinulla on mahdollisuus tulla kuulluksi ja autetuksi. Teemme tarvittaessa haastatteluita aiheeseen liittyen tai autamme sinua, jos olet kokenut häirintää tai seksuaalista kaltoinkohtelua. **Kerro tässä kentässä, jos haluat, että sinuun otetaan yhteyttä.** Tämän kohdan täyttäminen on vapaaehtoista eikä sido sinua mihinkään. Kerro joko sähköpostiosoite tai puhelinnumero sen mukaan, miten toivot meidän ottavan yhteyttä. Kerro myös, millaista apua toivoisit vai haluatko kertoa lisätietoja haastattelussa. Tietojasi käytetään vain yhteydenottoa varten eikä niitä luovuteta lajiliitoille tai muille ulkopuoliselle. Tiedot ovat ainoastaan SUEKin tutkijoiden nähtävissä ja tiedot hävitetään selvityshankkeen valmistuttua. (Avovastaus)

Toimi näin, jos olet kokenut häirintää tai tämä kysely aiheutti sinussa huolta tai ahdistusta

- On tärkeää kertoa jollekin luotettavalle aikuiselle, jos olet joutunut seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kohteeksi. Sinulla on myös lupa olla huolestunut tai ahdistunut tästä aiheesta tai kyselystä, vaikka et olisi kokenut häirintää. Tässä ohjeita Väestöliittoa mukailleen näihin tilanteisiin:
- Kerro asiasta luotettavalle henkilölle. Sinulla on kertomiseen täysi oikeus, vaikka häirintätapauksessa tekijä on voinut vaatia sinulta salaisuuden säilyttämistä.
- Hae apua terveydenhuollosta, psykologilta tai luottamaltasi henkilöltä lajiliitosta, seurasta tai pelaaja-yhdistyksestä.
- Voit ottaa yhteyttä [Et ole yksin](#) -palveluun, josta saat apua nimettömästi. Soita ma-ti klo 14-17.30 puh. 0800 144 644. Chattaa ke-to klo 14-17.30.
- Voit ottaa nimettömästi yhteyttä ma-pe klo 14-20 ja la-su 17-20 Lasten ja nuorten puhelimeen puh. 116 111 tai [chattiin](#) ma-ke klo 17-20.
- Alle 20-vuotiaat pojat voivat ottaa yhteyttä myös Poikien puhelimeen ma-pe klo 13-18 puh. 0800 94 884. Poikien puhelimen [chat](#) arkisin klo 13-15.
- Naiset ja tytöt saavat neuvontaa ja tukea Naisten Linjan puhelinpalvelusta ma-pe 16-20 ja la-su 12-16 puh. 0800 02400.
- [Rikosuhripäivystys](#) auttaa, jos olet joutunut rikoksen tai rikosyrityksen kohteeksi tai rikoksen todistajaksi.
- Paljon lisää tietoa löytyy esimerkiksi [Nuortennetistä](#).
- Sinulla on oikeus tulla kuulluksi ja autetuksi, vaikka tekijä on voinut sanoa, ettei sinua kukaan usko. Säilytä toivo ja luottamus tulevaan. Ikävistä kokemuksista on lupa ja mahdollisuus toipua.

LIITE 2. TIEDOTE PELAAJILLE KYSELYSTÄ.

Hyvä maajoukkueurheilija,

Suomen Palloliitto ja Suomen Jääkiekkoliitto ovat käynnistäneet selvityshankkeen seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä maajoukkueissa. Syynä selvityksen tekemiselle on keväällä mediassa esiin nostetut häirintätapaukset 2000-luvulta. Jääkiekkoliitto ja Palloliitto yksimielisesti tuomitsevat kaikenlaisen häirinnän ja haluavat taata urheilijoiden oikeusturvan selvittämällä nykytilanteen ja reagoimalla tarvittavin toimin, mikäli häirintää esiintyy. Selvitystyöstä vastaa Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.

Häirinnästä kertominen on äärimmäisen tärkeää, jotta mahdollinen häirintä voidaan poistaa ja estää jatkossa. Myös tieto siitä, jos häirintää ei ole koettu tai havaittu, on tärkeää. Näistä syistä juuri sinun vastauksesi kyselyyn on erittäin arvokas riippumatta siitä, oletko kokenut häirintää vai et.

Kysely lähetetään 29.6. suoraan siihen sähköpostiosoitteeseen, jonka olet liittoosi ilmoittanut yhteystiedoksi. Tarkistathan tuolloin myös roskapostikansiosi sen varalta, että sähköposti suodattaa kyselylinkin sinne. Voit vastata kyselyyn tietokoneella, puhelimella tai tabletilla heinäkuun loppuun saakka. Kyselyssä sinua pyydetään vastaamaan väitteisiin kokemastasi tai havaitsemastasi seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä. Vastaaminen on täysin anonymia. Yksittäiset vastaukset jäävät vain tutkijoiden tietoon ja SUEK huolehtii niiden tietosuojasta ja säilyttämisestä. Lomakkeessa ei kysytä sellaisia tietoja, joilla vastauksia voitaisiin yksilöidä juuri sinuun.

Vastauksista koostetaan syksyllä raportti selvityksen tilanneille Jääkiekkoliitolle ja Palloliitolle. Tulokset käydään läpi joukkueiden sisällä ja U-maajoukkueissa myös vanhempia tiedotetaan.

Kiitämme vastauksistasi jo etukäteen.

Matti Nurminen

Toimitusjohtaja
Suomen Jääkiekkoliitto

Marco Casagrande

Pääsihteeri
Suomen Palloliitto

Harri Syväsalmi

Pääsihteeri
Suomen urheilun eettinen keskus SUEK

Lisätietoa selvityshankkeesta antaa SUEKin tutkimuspäällikkö Nina Laakso (nina.laakso@suek.fi, puh. 0400 808 940). Lisätietoa seksuaalisesta häirinnästä antaa SUEKin tutkintapäällikkö Jouko Ikonen (jouko.ikonen@suek.fi, puh. 040 570 5012). Lisätietoa kyselystä antaa tutkija Johanna Hentunen (johanna.hentunen@suek.fi tai puh. 040 706 7327).

Mitä on seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä?

Seksuaalinen häirintä on syrjintää, ja se on määritelty tasa-arvolaisissa seuraavasti: "Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri" ([Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta](#)). Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista vaan liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä monin eri tavoin aina epäasiallisesta seksuaalissävytteisestä puheesta ja vihjailusta fyysisen koskemattomuuden loukkaamiseen, ja se voi johtaa jopa seksuaaliseen väkivaltaan. Sukupuoleen perustuvaa häirintää on esimerkiksi halventava tai väheksyvä puhe toisen henkilön sukupuolesta. Häirintä on ei-toivottua ja yksipuolista, ja sopivan käytöksen rajan määrittää se, joka on toiminnan kohteena.

Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä ovat olleet ajankohtaisia aiheita mediassa viime kuukausina. Lokakuussa 2017 ns. #metoo-liikehdintä sai laajamittaista huomiota ja nosti seksuaalisen häirinnän yleisyyden uudella tavalla tietoisuuteen. Kevään aikana seksuaalinen häirintä on nostettu aiempaa laajempaan keskusteluun myös huippu-urheilussa, ja esimerkiksi jalkapallossa ja jääkiekossa entiset maajoukkuepelaajat ovat kertoneet häirintätapauksista. Tällä tutkimuksella halutaan selvittää nykytilanne.

Toimi näin, jos olet kokenut häirintää tai aihe huolestuttaa sinua

On tärkeää kertoa jollekin luotettavalle aikuiselle, jos olet joutunut seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kohteeksi. Sinulla on myös lupa olla huolestunut tai ahdistunut tästä aiheesta tai kyselystä, vaikka et olisi kokenut häirintää. Tässä ohjeita Väestöliittoa mukaillen näihin tilanteisiin:

- Kerro asiasta luotettavalle henkilölle. Sinulla on kertomiseen täysi oikeus, vaikka häirintätapauksessa tekijä on voinut vaatia sinulta salaisuuden säilyttämistä.
- Hae apua terveydenhuollosta, psykologilta tai luottamaltasi henkilöltä lajiliitosta, seurasta tai pelaaja-yhdistyksestä.
- Voit ottaa yhteyttä [Et ole yksin -palveluun](#), josta saat apua nimettömästi. Soita ma-ti klo 14-17.30 puh. 0800 144 644. Chattaa ke-to klo 14-17.30.
- Voit ottaa nimettömästi yhteyttä ma-pe klo 14-20 ja la su 17-20 Lasten ja nuorten puhelimeen puh. 116 111 tai [chattiin](#) ma-ke klo 17-20.
- Alle 20-vuotiaat pojat voivat ottaa yhteyttä myös Poikien puhelimeen ma-pe klo 13-18 puh. 0800 94 884. Poikien puhelimen chat arkisin klo 13-15.
- Naiset ja tytöt saavat neuvontaa ja tukea Naisten Linjan puhelinpalvelusta ma-pe 16-20 ja la-su 12-16 puh. 0800 02400.
- Paljon lisää tietoa löytyy esimerkiksi [Nuortennetistä](#).
- Sinulla on oikeus tulla kuulluksi ja autetuksi, vaikka tekijä on voinut sanoa, ettei sinua kukaan usko. Säilytä toivo ja luottamus tulevaan. Ikävistä kokemuksista on lupa ja mahdollisuus toipua.

LIITE 3. TIEDOTE VANHEMMILLE KYSELYSTÄ.

Hyvä maajoukkueurheilijan huoltaja,

Suomen Palloliitto ja Suomen Jääkiekkoliitto ovat käynnistäneet selvityshankkeen seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä maajoukkueissa. Syynä selvityksen tekemiselle on keväällä mediassa esiin nostetut häirintätapaukset 2000-luvulta. Jääkiekkoliitto ja Palloliitto yksimielisesti tuomitsevat kaikenlaisen häirinnän ja haluavat taata urheilijoiden oikeusturvan selvittämällä nykytilanteen ja reagoimalla tarvittavin toimin, mikäli häirintää esiintyy. Selvitystyöstä vastaa Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry.

Häirinnästä kertominen on äärimmäisen tärkeää, jotta mahdollinen häirintä voidaan poistaa ja estää jatkossa. Myös tieto siitä, jos häirintää ei ole koettu tai havaittu, on tärkeää. Näistä syistä on erittäin tärkeää, että kannustat lastasi vastaamaan kyselyyn.

Kysely lähetetään 29.6. suoraan nuoren omaan sähköpostiosoitteeseen. Jos sähköpostia ei ilmesty, myös roskapostikansio kannattaa tarkistaa sen varalta, että sähköposti on suodattanut kyselylinkin sinne. Kyselyyn voi vastata tietokoneella, puhelimella tai tabletilla heinäkuun loppuun saakka. Kyselyssä vastataan väitteisiin koetusta tai nuoren havaitsemasta seksuaalisesta ja sukupuoleen perustuvasta häirinnästä. Vastaaminen on täysin anonyymia. Yksittäiset vastaukset jäävät vain tutkijoiden tietoon ja SUEK huolehtii niiden tietosuojasta ja säilyttämisestä asianmukaisesti. Lomakkeessa ei kysytä sellaisia tietoja, joilla vastauksia voitaisiin yksilöidä tiettyyn henkilöön.

Voit auttaa tutkimustyössä kannustamalla vastaamaan kyselyyn ja olemalla keskusteluapuna, jos nuori sitä tarvitsee. Vastauksista koostetaan syyskuun loppuun mennessä raportti selvityksen tilanneille Jääkiekkoliitolle ja Palloliitolle.

Tulokset käydään läpi joukkueiden sisällä ja myös vanhempia tiedotetaan. Mikäli häirintää tulee ilmi, liitot ryhtyvät tarvittaviin toimiin sen poistamiseksi ja estämiseksi jatkossa.

Kiitämme tuestanne jo etukäteen.

Matti Nurminen

Toimitusjohtaja
Suomen Jääkiekkoliitto

Marco Casagrande

Pääsihteeri
Suomen Palloliitto

Harri Syväsalmi

Pääsihteeri
Suomen urheilun eettinen keskus SUEK

Lisätietoa selvityshankkeesta antaa SUEKin tutkimuspäällikkö Nina Laakso (nina.laakso@suek.fi, puh. 0400 808 940).

Lisätietoa seksuaalisesta häirinnästä antaa SUEKin tutkintapäällikkö Jouko Ikonen (jouko.ikonen@suek.fi, puh. 040 570 5012). Lisätietoa kyselystä antaa tutkija Johanna Hentunen (johanna.hentunen@suek.fi tai puh. 040 706 7327).

Mitä on seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä?

Seksuaalinen häirintä on syrjintää, ja se on määritelty tasa-arvolaisissa seuraavasti: "Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri" ([Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta](#)). Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole luonteeltaan seksuaalista vaan liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä monin eri tavoin aina epäasiallisesta seksuaalissävyytteisestä puheesta ja vihjailusta fyysisen koskemattomuuden loukkaamiseen, ja se voi johtaa jopa seksuaaliseen väkivaltaan. Sukupuoleen perustuvaa häirintää on esimerkiksi halventava tai väheksyvä puhe toisen henkilön sukupuolesta. Häirintä on ei-toivottua ja yksipuolista, ja sopivan käytöksen rajan määrittää se, joka on toiminnan kohteena.

Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä ovat olleet ajankohtaisia aiheita mediassa viime kuukausina. Lokakuussa 2017 ns. #metoo-liikehdintä sai laajamittaista huomiota ja nosti seksuaalisen häirinnän yleisyyden uudella tavalla tietoisuuteen. Kevään aikana seksuaalinen häirintä on nostettu aiempaa laajempaan keskusteluun myös huippu-urheilussa, ja esimerkiksi jalkapallossa ja jääkiekossa entiset maajoukkuepelaajat ovat kertoneet häirintätapauksista. Tällä tutkimuksella halutaan selvittää nykytilanne.

Toimi näin, jos olet kokenut häirintää tai aihe huolestuttaa sinua

- On tärkeää kertoa jollekin luotettavalle aikuiselle, jos olet joutunut seksuaalisen häirinnän tai väkivallan kohteeksi. Sinulla on myös lupa olla huolestunut tai ahdistunut tästä aiheesta tai kyselystä, vaikka et olisi kokenut häirintää. Tässä ohjeita Väestöliittoa mukaillen näihin tilanteisiin:
- Kerro asiasta luotettavalle henkilölle. Sinulla on kertomiseen täysi oikeus, vaikka häirintätapauksessa tekijä on voinut vaatia sinulta salaisuuden säilyttämistä.
- Hae apua terveydenhuollosta, psykologilta tai luottamaltasi henkilöltä lajiliitosta, seurasta tai pelaajayhdistyksestä.
- Voit ottaa yhteyttä [Et ole yksin](#) -palveluun, josta saat apua nimettömästi. Soita ma-ti klo 14-17.30 puh. 0800 144 644. Chattaa ke-to klo 14-17.30.
- Voit ottaa nimettömästi yhteyttä ma-pe klo 14-20 ja la-su 17-20 Lasten ja nuorten puhelimeen puh. 116 111 tai [chattiin](#) ma ke klo 17-20.
- Alle 20-vuotiaat pojat voivat ottaa yhteyttä myös Poikien puhelimeen ma pe-klo 13-18 puh. 0800 94 884. Poikien puhelimen [chat](#) arkisin klo 13-15.
- Naiset ja tytöt saavat neuvontaa ja tukea Naisten Linjan puhelinpalvelusta ma-pe 16-20 ja la-su 12-16 puh. 0800 02400.
- Sinulla on oikeus tulla kuulluksi ja autetuksi, vaikka tekijä on voinut sanoa, ettei sinua kukaan usko. Säilytä toivo ja luottamus tulevaan. Ikävistä kokemuksista on lupa ja mahdollisuus toipua.

Toimi näin, jos nuori kertoo sinulle joutuneensa häirityksi tai seksuaalisesti kaltoinkohdelluksi

- Jos nuori kertoo sinulle kokeneensa häirintää, kuuntele ja usko häntä ja varmista avun saaminen. Tässä ohjeita Väestöliittoa ja Mannerheimin lastensuojeluliittoa mukaillen:
- Pysy rauhallisena, kuuntele ja ota nuoren kertoma vakavasti. Kiitä häntä luottamuksesta.
- Rohkaise nuorta kertomaan tapahtuneesta johdattelematta ja painostamatta häntä.
- Käytä lyhyitä ja yksinkertaisia kysymyksiä.
- Juuri tapahtuneessa hyväksikäyttötilanteessa tai raiskauksessa, ota yhteys poliisiin.
- Voit tehdä myös lastensuojeluilmoituksen. Pelkkä epäily hyväksikäytöstä tai kaltoinkohtelusta on riittävä syy tehdä ilmoitus.
- Muista, että saatat itsekin tarvita apua tilanteen käsittelyyn. Hae apua terveydenhuollosta, vertaistukiryhmistä tai nimettömästi esim. MLL:n Vanhempainnetin palveluista.
- Lisätietoa ja toimintaohjeita löytyy esim. MLL:n sivuilta.

LIITE 4. HÄIRINTÄTAPAUSTEN MÄÄRÄ ENNEN JA JÄLKEEN VASTAUSTEN YKSILÖLLISEN TARKASTAMISEN.

Oletko kokenut mitään seuraavista maajoukkuetoiminnassa vuosina 2017–2018?	Alkup. vastaukset	Analyysin jälkeen
1. Olen joutunut kuuntelemaan härskejä tai kaksimielisiä puheita tai vitsejä, jotka ovat loukanneet tai ahdistaneet minua	6	2
2. Minua on nimitelty tai haukuttu seksuaalisesti loukkaavalla tavalla (esim. homottelu, huorittelu)	5	2
3. Vartaloani, pukeutumistani tai yksityiselämäni on kommentoitu tai niistä on kysytty epäasiallisia kysymyksiä	15	4
4. Minulle on vihjailtu tai eleilty sanallisesti tai sanattomasti tai minua on tuijotettu sopimattomasti	8	1
5. Kykyjäni tai ominaisuuksiani on väheksytty tai kyseenalaistettu sukupuoleni perusteella	16	9
6. Sukupuoltani tai tapaani ilmaista sitä on halvennettu sanoin, elein tai teoin	2	1
7. Minua on syrjitty tai asetettu muita huonompaan asemaan sukupuoleni vuoksi	8	8
8. Minua on paneteltu tai kiusattu sukupuoleni perusteella	4	1
9. Minua on häiritty jollain muulla tavoin sukupuoleni perusteella	4	2
10. Joku on vainonnut, "stalkannut" tai uhkaillut minua seksuaalisesti	1	0
11. Minua on kiusattu tai syrjitty seksuaalisen suuntautumiseni vuoksi	0	0
12. Minua on häiritty seksuaalissävyytteisin puheluin tai viestittelyin (esim. Whatsapp, tekstiviestit, sähköposti, some...)	5	0
13. Vaatteita on nyitty päältäni tai minua on painostettu tai pakotettu riisuuntumaan	0	0
14. Minua on kosketeltu, hiplailtu, kourittu tai suudeltu väkisin tai ei-toivotusti	2	0
15. Intiimialueitani on kosketeltu vaatteiden päältä tai alta väkisin tai ei-toivotusti	1	0
16. Minua on pyydetty tai pakotettu kosketelemaan toista ihmistä	1	0
17. Minua on pyydetty tai painostettu sukupuoliseen kanssakäymiseen	3	0
18. Minulle on esitelty yllättäen tai vastoin tahtoani seksuaalista materiaalia	1	0
19. Minusta on julkaistu tai uhkailtu julkaista seksuaalista tai intiimiä materiaalia tai minua on painostettu ottamaan itsestäni intiimejä kuvia	2	0
20. Joku on paljastellut tai esitellyt intiimialueitaan minulle sopimattomasti	2	2
21. Minulle on tarjottu tai luvattu rahaa, palveluksia tai muuta vastiketta sukupuolisesta kanssakäymisestä	0	0
22. Minut on raiskattu tai yritetty raiskata	0	0
23. Minua on häiritty seksuaalisesti muulla tavoin	1	0
24. Oletko havainnut tai kuullut mitään edellä mainituista tapahtuvan maajoukkuetoimintaan liittyen jollekin toiselle?	10	8
25. Oletko koskaan ennen vuotta 2017 itse kokenut mitään edellä mainituista maajoukkue-toiminnassa?	9	9
26. Oletko koskaan kokenut mitään edellä mainituista muulloin pelaajaurasi aikana (maajoukkuetoiminnan ulkopuolella)?	38	33
27. Oletko koskaan itse syyllistynyt pelaajaurallasi seksuaaliseen tai sukupuoleen perustuvaan häirintään?	0	0

Suomen urheilun eettinen keskus SUEK ry

edistää urheilun eettisyyttä yhdessä koko urheilyyhteisön kanssa. SUEKin tehtäviä ovat antidopingtoiminta, kilpailumanipulaation torjunta sekä katsomoturvallisuuden ja -viihtyvyyden edistäminen.

SUEK toteuttaa tehtäväänsä koulutuksen, tutkimuksen, viestinnän ja sidosryhmäyhteistyön keinoin. Se tekee laaja-alaista yhteistyötä niin kansallisten kuin kansainvälisten urheilutoimijoiden ja viranomaisten kanssa.

suek.fi | [#puhtaastiparas](https://twitter.com/puhtaastiparas) | [@SUEK_FINCIS](https://twitter.com/SUEK_FINCIS)